

Τ. Ε. ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ

Ο

Ο ΛΟΜΠΡΟΖΟ

*Ἀνατύψεις ἐκ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Ἑλληνικῆς
καὶ Γαλλικῆς Νομολογίας*

(Τεῦχος Θ').

ΑΚΑΔΗΜΙΑ
ΑΘΗΝΩΝ

N

1225

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ "ΝΟΜΙΚΗΣ,,
Ἐν ὁδῷ Ὀφθαλμιατρείου 5.

1907

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

N. 1225

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

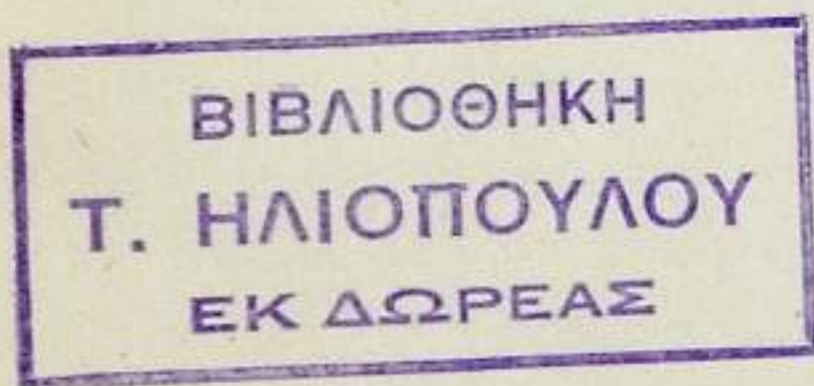
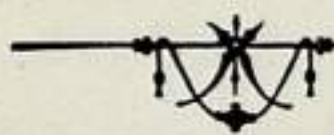
Τ. Ε. ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ

Ο

Ο ΛΟΜΠΡΟΖΟ

Ἀνατύψεις ἐκ τῆς Ἑφημερίδος τῆς Ἑλληνικῆς
καὶ Γαλλικῆς Νομολογίας

(Τεύχος Θ').

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ "ΝΟΜΙΚΗΣ,,
Ἐν ὁδῷ Ὀφθαλμιατρείου 5.

1907

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Ο ΛΟΜΠΡΟΖΟ

I

Ἐν διατριβῇ μου δημοσιευθείσῃ ἐν τῇ ἐφημερίδι «Ἀθῆναι» περὶ τοῦ θεσμοῦ τῆς αὐτὸ ὄρον καταδίκης»¹ ἀναπτύσσων τὴν ἔννοιαν καὶ τὰς θεμελιώδεις βάσεις τοῦ θεσμοῦ τούτου καὶ ποιούμενος ἀναγκαίως λόγον περὶ τοῦ ἔργου τῆς «ἐγκληματικῆς ἀνθρωπολογίας» προσέθηκα ὅτι τὴν ἐπιστήμην ταύτην οὐδαμῶς πρέπει νὰ συγχέωμεν πρὸς τὴν περιβόητον τοῦ Λομπρόζο θεωρίαν περὶ τοῦ «ἐκ γεννητῆς ἐγκληματίου» ἧς τὸ κεντρικὸν σημεῖον ἀποτελεῖ ὁ ἀνατομικὸς τοῦ ἐγκληματίου τύπος καὶ ἥτις «οὐδεμίαν ἔχει διὰ τὴν ἐπιστήμην ἀξίαν καὶ παρ' οὐδενὸς σοβαροῦ ἐπιστήμονος ὑποστηρίζεται σήμερον».

Ἐχων δὲ πρόσφατον τὴν ἐντύπωσιν ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ βιβλίου τοῦ ὑφηγητοῦ κ. Γιωτοπούλου «περὶ τῆς ἐξελίξεως τοῦ ποινικοῦ δικαίου ἐν Ἰταλίᾳ», ἔκρινα ἄξιον ἐν ὑποσημειώσει μου πολλὴν νὰ ἐκφράσω ἀπορίαν διότι, ὡς ἀνέγνωσα, ὁ κ. Γιωτόπουλος ἀποδέχεται τὴν ὑπαρξίν τοῦ «ἐγκληματικοῦ τύπου» τοῦ Λομπρόζο.

Ἡ ὑποσημείωσίς μου αὕτη ὤφειλε, νομίζω, νὰ κολακεύσῃ τὸν συγγραφέα διότι ἡ ἐκφρασθεῖσα ἀπορία ἐνεῖχε τὴν ἔννοιαν ὅτι μεταξὺ τῶν σοβαρῶν ἐπιστημόνων συγκαταλέγω τοῦτον· ἂν ἄλλως ἐσκεπτόμην οὐδεμίαν βεβαίως ἠθελον ἐκφράσῃ ἀπορίαν ἀλλὰ τὸ ὑναντίον λίαν φυσικὸν ἠθελον θεωρήσῃ βλέπων ὑποστηριζομένην τὴν θεωρίαν τοῦ Λομπρόζο παρὰ συγγραφέως μὴ σοβαροῦ. Ἀλλ' ἀτυχῶς δὲν ἐξηγήθη οὕτω, ὡς φαίνεται, καὶ ὑπὸ τοῦ συγγραφέως τῆς «ἐξελίξεως» ἡ σημείωσίς μου ἐκείνη, τὸ ὑναντίον δ' ἐξήγειρε παρ' αὐτῷ δεινὸν «βρασμὸν ψυχικῆς ὀρμῆς» ὅστις ἐξερράγη εἰς προσωπικὴν κατ' ἐμοῦ ἐπίθεσιν περιληφθεῖσαν ἐν τῷ ἐναρκτηρίῳ λόγῳ του.

Οὐδὲ καιρὸν ἔχω, οὐδὲ διεννοήθην ποτὲ νὰ ἀπαντήσω εἰς τοιαύτην ἐπίθεσιν. Ἀλλὰ λαμβάνων ἀφορμὴν ἐκ τοῦ φαιδρου τοῦτου ἐπεισοδίου, ὅπερ ὁμολογῶ μεγάλως μὲ διασκεδάζει, θὰ προσπαθῇσω νὰ καταδείξω τὸ βάσιμον τῆς ιδέας μου ὅτι σοβαρὸς ἐπιστήμων δὲν εἶνε ὁ ἀποδεχόμενος σήμερον τὴν θεωρίαν τοῦ Λομπρόζο· καὶ τοῦτο πράττω ἵνα

(1) Ἐν τοῖς ἀπὸ 14, 15 καὶ 16 Δεκεμβρίου 1906 ἀριθμοῖς.

προφυλάξω τοὺς μὴ εἰδότας ἀπὸ τῆς πλάνης εἰς ἣν ἡδύνατο νὰ παρασύρῃ αὐτοὺς ὁ ὑπὲρ τοῦ Λομπρόζο καὶ τῆς Σχολῆς αὐτοῦ ἀθῶος ἐνθουσιασμός τοῦ μετὰ τόσης ὀρμῆς εἰσελάσαντος ἐξ Ἰταλίας ἀνθρωπολόγου ποινικολόγου ὅστις ὑπόσχεται νὰ διδάξῃ ἡμῖν δι' ὀλοκλήρου δευτέρου τόμου τῆς «ἐξελίξεώς του» τὰς νέας (!) θεωρίας τῆς Σχολῆς ταύτης, αἵτινες, ὡς λέγει, «ἀποτελοῦσι τὴν βάσιν καὶ ἀφετηρίαν τῆς συγχρόνου κατεργασίας (chic) τῆς ποινικῆς ἐπιστήμης».

Καὶ ἀληθῶς μὲν οὗτος ἐν τῇ κατ' ἐμοῦ ἐπιθέσει του μεταμεληθεὶς ἀπαρνεῖται ἐν μέρει τὸν ἑαυτοῦ διδάσκαλον ἀποδίδων εἰς ἐμὲ σύγχυσιν ἐννοιῶν καὶ ἰσχυριζόμενος ὅτι οὐδαμοῦ τοῦ ἔργου του ἀποδέχεται τὸν ἐγκληματικὸν τοῦ Λομπρόζο τύπον. Ἀλλ' ἐγὼ ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ ἔργῳ του ἀνέγνωσα καὶ ἀναγινώσκω ἀκόμη τὰ ἐξῆς (ἐν σελ. 249 ὑποσημειῶσει 7η).

«Εἶνε ἀξιοσημείωτον τὸ ἐξῆς πόρισμα τῆς ἐθνολογικῆς ἀνθρωπολογίας οὗ εἰδικὴν ἐφαρμογὴν ποιεῖται ἡ ἐγκληματικὴ ἀνθρωπολογία (γράφει : ὁ Λομπρόζο οὐχὶ ἡ ταλαίπωρος ἀνθρωπολογία)· πάντες οἱ χαρακτῆρες τοῦ ἀγρίου καὶ βαρβάρου ἀνθρώπου ἐπιζῶσι παρὰ τῷ πεπολιτισμένῳ ἀνθρώπῳ ὑπὸ μορφᾶς λανθανούσας ἢ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἐκλεπτυνθείσας· οἱ τοιοῦτοι χαρακτῆρες τοῦ ἀγρίου καὶ βαρβάρου ἀνθρώπου εὑρηνται ἐν ὅλῃ αὐτῶν τῇ ὀξύτητι παρὰ τῷ ἐκ γεννητῆς ἐγκληματίᾳ, παρ' ᾧ κατὰ τὸν Λομπρόζο ἀπαντᾶται ἀταβιστικὴ ἐπάνοδος τῶν ὀργανικῶν καὶ ψυχικῶν χαρακτήρων τῆς ἀρχεγόνου ἀνθρωπότητος. Ἡ ἰδέα αὕτη φαίνεται μὲν ἀποδεκτέα ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὴν ἐκ παιδικῆς ἡλικίας ἄκραν ἀναισθησίαν καὶ ὠμότητα τοῦ ἐκ γεννητῆς ἐγκληματίου, φαίνεται δ' ἀπορριπτέα ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὸ λογικῶς ἀπίθανον τοιαύτης παραδόξου ἀταβιστικῆς ἀναπαραγωγῆς τῶν χαρακτήρων τοῦ ἀρχεγόνου ἀνθρώπου. Ἐν τούτοις τὰ γεγονότα, ὡς θὰ ἴδωμεν ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ προσκυρῶσι τὴν ὑπαρξιν τοιοῦτου ἐγκληματικοῦ τύπου : προφανῶς, λοιπὸν ἡ προβαλλομένη δυσπιστία γεννᾶται ἐκ τοῦ εἶδους τῆς ἐξηγήσεως. Ὁ γράφων ὅστις παραδέχεται τὴν καὶ ἐξ ὑπνωτιστικῶν (!) καὶ ἄλλων πειραμάτων (!) νῦν ἀποδεικνυομένην καὶ ὑπὸ βιβλικῶν χωρίων ὑποστηριζομένην μετενσάρκωσιν (!) ἔρχεται εἰς τὴν ἐξῆς ἐξήγησιν».

Καὶ ἔπεται ἡ θαυμασία ἐξήγησις τοῦ συγγραφέως ἥτις περατοῦται διὰ τῶν ἐξῆς :

«Ἀπὸ τῆς τοιαύτης ἀπόψεως δέχομαι τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ Λομπρόζο ὅτι ὁ ἐκ γεννητῆς ἐγκληματίας εἶνε ἄγριος παραπλανηθεὶς ἐν μέσῳ τοῦ ἡμετέρου πολιτισμοῦ».

Πᾶς ὁ γνωρίζων νὰ ἀναγινώσκῃ ἐκ τῶν ἄνω χωρίων οὐδεμίαν ἄλλην βεβαίως θὰ δυνήθῃ νὰ συναγάγῃ ἐννοιαν εἰμὴ ὅτι ὁ συγγραφεὺς δεχό-

μενος τὴν περὶ ἐγκληματικοῦ τύπου θεωρίαν τοῦ Λομπρόζο, ἣν «προ-ο-
κυροῦσι τὰ γεγονότα» (ὡς θὰ δείξῃ ἡμῖν ἐν τῷ δευτέρῳ τόμῳ) διαφω-
νεῖ μόνον ὡς πρὸς τὴν ἐξήγησιν τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ δεχόμενος ἀντὶ
τοῦ ἀταβισμού τὴν μετενσάρκωσιν. Καὶ ὁμῶς ἐν τῇ κατ' ἐμοῦ ἐπι-
θέσει του ἀρνεῖται ὅτι ἔγραψε ταῦτα νομίζων ἴσως ὅτι οὕτω δύναται
ἀσφαλῶς νὰ ἀνακτήσῃ τὸν τίτλον τοῦ σοβαροῦ ἐπιστήμονος ὃν ὑπέ-
λαβεν ὅτι τῷ ἡρνήθην ἐγώ.

Ἄλλ' ἔτι μᾶλλον παράδοξον εἶνε ὅτι ἐνῶ ἀρνεῖται τὴν ρητῶς
ἐκφρασθεῖσαν παρ' αὐτοῦ ὁμολογίαν πίστεως εἰς τὸν ἐγκληματικὸν τύ-
πον τοῦ Λομπρόζο, συγχρόνως καὶ ἐπιβοηθητικῶς (ὡς λέγομεν οἱ δι-
κηγόροι) ἀναλαμβάνει ν' ἀποδείξῃ ὅτι «ἡ θεωρία αὕτη ἔχει σήμερον τό-
σους καὶ τόσῳ σοβαροὺς ὁπαδοὺς» ὥστε ὁ Ferri ἔφθασε μέχρι τοῦ ση-
μείου νὰ γράψῃ, ὅτι «παρ' οὐδενὸς σήμερον ἀμφισβητεῖται ἡ περὶ τοῦ
ἐγκληματικοῦ τύπου θεωρία οὐδὲ παρ' ἐκείνων οἵτινες ἐκφέρουσι θεω-
ρητικὰς ἀντιρρήσεις μετὰ τῶν ὁποίων μνημονεύει (ὁ Ferri) τὸν
Dallemagne, τὸν Debierre, τὸν πολὺν Manouvrier, καὶ αὐ-
τὸν τὸν Baer» !

II

Ὅτι τὰ ἀνωτέρω ἔγραψεν ὁ Ferri δὲν ἀμφισβητῶ. Ἀλλὰ τοῦτο
μοὶ παρέχει τὴν πρώτην καὶ προχειροτάτην ἀπόδειξιν τῆς σοβαρότη-
τος ἣτις διακρίνει τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς καλουμένης ἀνθρωπολογικῆς ἢ
νεο-Ἰταλικῆς Σχολῆς ἥτοι τὴν γνωστὴν τριάδα τῶν Lombroso,
Ferri καὶ Garofalo. Ἐκ τῆς σοβαρότητος δὲ τῶν ἀρχηγῶν δύ-
ναται τις ἀσφαλῆ νὰ μορφώσῃ ιδέαν καὶ περὶ τῆς σοβαρότητος τῶν
ἀκολουθούντων αὐτοὺς ὁπαδῶν.

Μεταξὺ τῶν ὁπαδῶν τῆς θεωρίας τοῦ ἐγκληματικοῦ τύπου συγκα-
ταλέγει, ὡς εἴρηται, ὁ Ferri τὸν ἐν Γαλλίᾳ Καθηγητὴν τῆς ἀνθρω-
πολογίας Manouvrier ὃν προυνισιάζει ὡς δηλώσαντα ἐν τῷ συνε-
δρίῳ τῶν Παρισίων ὅτι εἶνε ἀντίπαλος τῆς διδασκαλίας τοῦ Λομ-
πρόζο μόνον ἀκατὰ τὴν διατύπωσιν καὶ τὰς λεπτομερείας διότι αὕτη
εἶνε ἀληθὴς ἐν ταῖς ἀρχαῖς αὐτῆς».

Φαντάζομαι τὴν ἐκπληξιν τοῦ σοφοῦ ὄντως ἐπιστήμονος ἀναγινώ-
σκοντος ταῦτα. Διότι ὁ Manouvrier κατέχει τὴν πρώτην θέσιν με-
ταξὺ τῆς σειρᾶς τῶν ἀνθρωπολόγων οἵτινες ὑποβαλόντες εἰς ἀληθῆ

ἐπιστημονικὸν ἔλεγχον τὴν περὶ ἐγκληματικοῦ τύπου θεωρίαν τοῦ Λομπρόζο κατέδειξαν τὴν μέχρι τοῦ γελοίου κενότητα αὐτῆς. Ἐν αὐτῷ δὲ τούτῳ τῷ συνεδρίῳ τῶν Παρισίων, ἐν ᾧ παρουσιάζεται ὑπὸ τοῦ Ferri ὡς δηλώσας τὴν εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ Λομπρόζο πίστιν του, δι' ὑπομνήματος αὐτοῦ ἐξετάζων τὸ τεθὲν ζήτημα : « Ἄν ὑπάρχῃσι χαρακτηῆρες ἀνατομικοὶ διακρίνοντες τὸν ἐγκληματίαν » ἀπεφάνθη ὅτι « οὐδ' ἓνα χαρακτηῆρα ἀνατομικὸν ἀνεῦρον δυνάμενον νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς διάκρισιν ἀποκλειστικῶς μιᾶς οἰασδῆποτε κατηγορίας ἐγκληματιῶν. Ἡ ἀναζήτησις τῶν χαρακτηῆρων τούτων ὁμοιάζει ὀλίγον πρὸς τὴν τῆς φιλοσοφικῆς λίθου ». Εἰς τὸ αὐτὸ δὲ ζήτημα ὑπ' ἄλλην τεθειμένον μορφήν ἀπαντῶν, ἂν δηλ. ὑπάρχῃ τύπος τοῦ ἐγκληματίου, ἀποφαίνεται ὡς ἐξῆς : « ἂν ἵνα συνθέσωμεν τὸν τύπον τοῦτον συνηνοῦμεν ὅλους τοὺς παθολογικοὺς καὶ ἀνατομικοὺς χαρακτηῆρας τοὺς εὕρισκομένους ἐπὶ 100,000 ἐγκληματιῶν, ἀποφεύγοντες νὰ θέσωμεν ὁμοῦ χαρακτηῆρας ἀσυμβιβάστους, θὰ κατωρθοῦμεν νὰ σχηματίσωμεν ἓν εἶδος ἀποδιοπομπαίου τράγου (bouc emissaire) ἓνα ἄρλεκῖνον καὶ οὐδὲν ἕτερον. Ὁ εἰς ἐγκληματίας εἶνε πλαγιοκέφαλος, ὁ ἄλλος ἔχει τοὺς βραχίονας πολὺ μακροὺς, ὁ ἄλλος μίαν ἰνιакὴν κοίλανσιν (Fossette vermienne) ὁ ἄλλος μίαν μεγαλοδακτυλίαν κλπ. Ἄν ἐμμείνωμεν ἐν τῇ ἀκριβεῖ μεθόδῳ θὰ ἔχωμεν τόσους τύπους ὅσους καὶ ἐγκληματίας· ἀλλὰ δὲν θὰ ἀνεύρωμεν τὸν τύπον τοῦ ἐγκληματίου ». (1)

Ἄλλ' ὁ Ferri δὲν ἀρκεῖται νὰ πλουτίσῃ τὸν κατάλογον τῶν ὀπαδῶν τῆς Σχολῆς του διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Manouvrier, περιλαμβάνει ἐν τούτῳ καὶ αὐτὸν τὸν Baer. Τὸν Baer ὅστις διὰ τοῦ ἔργου αὐτοῦ « ὁ ἐγκληματίας ὑπὸ ἀνθρωπολογικὴν ἔποψιν » τιμῶντος ἀληθῶς τὴν Γερμανικὴν ἐπιστήμην ἐπήνεγκε τὸ δεινότερον πλῆγμα κατὰ τοῦ ἐγκληματικοῦ τύπου τοῦ Lombroso ἀναλύσας αὐτὸν εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθη καὶ ἀποδείξας διὰ τῶν ἐρευνῶν αὐτοῦ τε καὶ τῶν διασημοτέρων εἰδικῶν ἐπιστημόνων τὸ ἀνύπαρκτον καὶ φαντασιῶδες αὐτοῦ. Ἀρκεῖ ἐκ τοῦ ὀγκώδους τόμου τοῦ Baer νὰ ἀναγνώσῃ τις τὸ κεφάλαιον τὸ ἐπιγραφόμενον « ὁ τύπος τοῦ ἐγκληματίου », ἵνα πεισθῇ περὶ

(1) Ἴδε κατωτέρω καὶ ἕτερον ὑπόμνημα τοῦ αὐτοῦ ἐν τῷ συνεδρίῳ τῶν Βρυξελλῶν.

τῆς σοβαρότητος τῶν λόγων τοῦ Ferri. » Ἐναντίον τῆς ὑπάρξεως ἐνὸς ἐγκληματικοῦ τύπου, λέγει ὁ συγγραφεύς, ὑπὸ τὴν προσημειωθεῖσαν ἔννοιαν, ἐξεφράσθησαν ἐνεργῶς οἱ μᾶλλον ἀνεγνωρισμένοι καὶ οἱ διασημότεροι τῶν ἀνθρωπολόγων καὶ δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποκρούσωμεν ἀσφαλέστερον τὴν δοξασίαν ταύτην εἰμὴ διὰ τῆς παραθέσεως τινῶν ἐκ τῶν περὶ αὐτῆς κρίσεων. Ἐκ τῶν παρ' αὐτοῦ δὲ παρατιθεμένων χωρίων δύναται καὶ ὁ μᾶλλον ἄγευστος τῆς ἀνθρωπολογικῆς ἐπιστήμης ἀκριβῆ νὰ μορφώσῃ ιδέαν περὶ τῆς βασιμότητος τῶν δοξασιῶν τοῦ Λομπρόζο.

Ἄλλ' οὔτε ὁ Dallemagne οὔτε ὁ Debierre ἀπεδέχθησαν ποτὲ τὸν ἐγκληματικὸν τύπον. Ὁ Dallemagne ἡσχολήθη κυρίως διὰ τῶν ἔργων αὐτοῦ νὰ διακρίνῃ τὸν ἐκφυλισμὸν (degeneration) ἀπὸ τῆς ἐγκληματικότητος, ζωηρῶς δ' ἐπολέμησε τὰς περὶ τύπου θεωρίας τῆς Ἰταλικῆς Σχολῆς ὡς καὶ τὰς μεθόδους αὐτῆς. Οὕτω λ.χ. ἐν τῷ ὑπομνήματι τῷ ὑποβληθέντι παρ' αὐτοῦ ἐν τῷ συνεδρίῳ τῆς ἐγκληματικῆς ἀνθρωπολογίας τῆς Γενεύης (1896) ὑπὸ τὸν τίτλον «ἐκφυλισμὸς καὶ ἐγκληματικότης» λέγει· «ἐζήτησαν νὰ διακρίνωσι ἐγκληματίας τινὰς τῇ βοηθείᾳ τύπων ἐκφυλιστικῶν. Αὐτὸς καὶ μόνον ὁ τρόπος τοῦ ὁποίου ἀναγκαίως ὤφειλον νὰ ποιήσωνται χρῆσιν ἵνα καταλήξωσι εἰς τὰ τεχνικὰ ταῦτα πλάσματα, δίδει τὸ μέτρον τῆς πίστεως τὴν ὁποίαν ἀρμόζει νὰ τοῖς παρέχωμεν». Καὶ ἐκθέτων τὸν τρόπον τῆς ἐρεύνης τῶν Ἰταλῶν καταλήγει. » Τοιαῦται μέθοδοι καταδικάζουσι τὰς λύσεις εἰς τὰς ὁποίας δίδουσι χώραν χωρὶς νὰ προσθέσωμεν ὅτι εἰσὶν οὐσιωδῶς ἐλαττωματικαὶ κατὰ τοῦτο ὅτι ὑποθέτουσι λελυμένον τὸ πρόβλημα οὗτινος ζητεῖται ἡ λύσις καὶ χωρὶς νὰ φαίνωνται προδικάζουσιν ἐντελῶς τὸ ζήτημα. Ὁ δὲ Debierre, Καθηγητὴς τῆς ἀνατομίας ἐν Αἰλλῃ, ἡσχολήθη ἰδίως νὰ διαψεύσῃ τὰς ὑπὸ τοῦ Λομπρόζο ἐξευρισκομένας ἀνωμαλίας ἐν τοῖς κρανίοις τῶν ἐγκληματιῶν. Οὕτω ἐν τῷ συνεδρίῳ τῆς ἐγκληματικῆς ἀνθρωπολογίας τῶν Βρυξελλῶν (1892) δι' ὑπομνήματος τοῦ ἀπέδειξε τὸ ἀνύπαρκτον τῆς καλουμένης «ἰνιακῆς κοιλότητος» (fossette occipitale, fossette vermienne) ἣν ὁ Λομπρόζο ἀνευρίσκει εἰς τὰ κρανία τῶν ἐγκληματιῶν καὶ εἰς ἣν μεγάλην ἀποδίδει σημασίαν θεωρῶν ταύτην ὡς τὴν χαρακτηριστικωτέραν καὶ μᾶλλον ἀταβιστικὴν ἀνωμαλίαν.

Καὶ δὲν εἶνε μόνον ὁ Ferri ὁ χρίων διὰ τοῦ βαπτίσματος τοῦ

Λομπρόζιανου τοὺς μᾶλλον κεκηρυγμένους αὐτοῦ πολεμίους. Ἡ κενοδοξία αὕτη, ἡ ἀναγκαίως τὸν γέλωτα προκαλοῦσα, εἶνε ἐν τῶν χαρακτηριστικῶν γνωρισμάτων τῆς Σχολῆς ταύτης. Αὐτὸς ὁ θεμελιωτῆς αὐτῆς Λομπρόζο ἐν τῷ προλόγῳ τῆς τετάρτης ἐκδόσεως τοῦ ἔργου του «ὁ ἐγκληματίας ἄνθρωπος» παρατάσσει στρατιὰν ὅλην ἐπιστημόνων ἥτις, ὡς αὐτὸς λέγει, ἀποτελεῖ τὴν Σχολὴν ἣν ἐγέννησε τὸ ἔργον του τοῦτο, ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῆς θέτει τὸν διάσημον τῆς Γερμανίας ποινικολόγον F. v. Liszt, καθηγητὴν τοῦ ποινικοῦ δικαίου ἐν Βερολίνῳ. Τοῦτο δ' ἰδὼν ὁ ταλαίπωρος Liszt, ὅστις οὐδέποτε διανοήθη τοιοῦτον νὰ διαπράξῃ κατὰ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς λογικῆς ἐγκλημα, ἅμα δοθείσης αὐτῷ εὐκαιρίας, δὲν ἔλειψε νὰ διαμαρτυρηθῇ διὰ τῶν ἐξῆς: «Συνεκινήθη ἰδιαζόντως, λέγει, ὅτε ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ F r ä n k e l γενομένῃ ἐπεξεργασίᾳ τοῦ «Uomo delinquente» ἐν τῇ πρώτῃ σελίδι ἀνέγνωσα τὸ ὄνομά μου ἐπὶ κεφαλῆς μιᾶς ἐπιβλητικῆς σειρᾶς ὑποτιθεμένων (angeblichen) ὁπαδῶν καὶ μαθητῶν τοῦ Λομπρόζο».

Ἐκ τούτου δὲ λαμβάνων ἀφορμὴν ὁ Liszt καὶ θέλων συνάμα ν' ἀποκρούσῃ τὴν ὑπὸ τινων ἐξενεχθεῖσαν κατὰ τῆς «διεθνοῦς ἐνώσεως τοῦ ποινικοῦ δικαίου», ἥς εἶνε ὁ σπουδαιότερος ἰδρυτής, μομφὴν ὅτι αὕτη ὁρμᾶται ἀπὸ τῶν ἰδεῶν τοῦ Λομπρόζο, ἀναγκάζεται νὰ ἐκθέσῃ τὴν περὶ αὐτοῦ γνώμην του. Ἀναγράφων δὲ τοὺς κυριωτέρους σωματικούς καὶ ψυχικούς χαρακτῆρας, ἐξ ὧν ἀποτελεῖται ὁ περίφημος «τύπος» τοῦ ἐγκληματίου, ἐπάγεται τὰ ἐξῆς: «Μοι φαίνεται σχεδὸν περιττὸν νὰ τονίσω ὅτι ἐξ ὅλων τούτων δὲν πιστεύω τίποτε. Καὶ ἂν μὴ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν αἱ ἀμέσως κατωτέρω φερόμεναι γενικαὶ ἀντιρρήσεις, αἱ μεμονωμέναι παρατηρήσεις (einzelnbeobachtungen) εἰσὶ τόσον ὀλίγον πειστικά, τὰ πορίσματα ἄλλων ἐρευνητῶν ἀπέχουσι τόσον συχνὰ ἀπ' αὐτῶν, ὥστε ἀδύνατον εἶνε νὰ ἀποδώσῃ τις εἰς ταύτας ἐπιστημονικὴν ἀξίαν» καὶ κατωτέρω «σπουδαιότερον μοι φαίνεται ὅτι αὐτὸς ὁ Λομπρόζο δέχεται ὅτι τὸν ἰδιάζοντα τοῦτον τύπον εὔρε μόνον εἰς ἓν μέρος ἐγκληματιῶν, παρὰ τοῖς ἐκ γεννητῆς ἐγκληματίαις (delinquenti nati), ἀλλ' οὐδαμῶς διασαφηνίζει τὴν ἔννοιαν ταύτην, τούναντίον ἀναμιγνύει τὸν ἐκ γεννητῆς ἐγκληματίαν ὅτε μὲν μετὰ τοῦ ἐκ συνηθείας ἐγκληματίου, ὅτε δὲ μετὰ τοῦ ἠθικῶς παράφρονος, ὅτε δὲ μετὰ τοῦ ἐπιληπτικοῦ. Ἡ παντελὴς αὕτη ἔλλειψις

ἐπιστημονικῆς σαφηνείας καθιστᾷ πᾶσαν σπουδαίαν συζήτησιν ἀδύνατον.

Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ καταλόγῳ τῶν ὑποτιθεμένων ὁπαδῶν του καταλέγει ὁ Λομπρόζο πλὴν τοῦ Liszt καὶ τοῦ Manouvrier, περὶ οὗ ἄνωτέρω εἴρηται, καὶ τὸν σοφὸν τῆς Βιέννης καθηγητὴν Benedikt, καὶ τὸν ὑφηγητὴν τοῦ ἐν Βρυξέλλαις Πανεπιστημίου Warnot, καὶ τὸν Kirchenheim κεκηρυγμένους πολεμίους τῆς περὶ ἐγκληματικοῦ τύπου θεωρίας του.

III

Ὡς γνωστόν, τὸ κεντρικὸν σημεῖον, ἡ θεμελιώδης βάσις τῆς θεωρίας τοῦ Λομπρόζο καὶ τῆς Σχολῆς αὐτοῦ τῆς ἀποκληθείσης «ἀνθρωπολογικῆς» εἶνε ὅτι μεταξὺ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν ἓν ἴδιον εἶδος ἀνθρώπου, ἓνα ἰδιάζοντα ἀνθρώπινον τύπον, τὸν ἐγκληματῖαν — ἄνθρωπον (Uomo delinquente) διακρινόμενον ἀπὸ τοῦ κοινοῦ ἀνθρώπου δι' ἰδίων ἀνατομικῶν χαρακτήρων.

Ὁ ἐγκληματῖας ἄνθρωπος¹⁾ ἔχει τὸ ἀνάστημα ὑψηλότερον καὶ τὸ σῶμα βαρύτερον, τοὺς βραχίονας μακροτέρους, τὸν θώρακα εὐρύτερον ἢ ὁ κοινὸς ἄνθρωπος.

Τὸ κρανίον αὐτοῦ παρουσιάζει χωρητικότητα (capacité crâniéne) καὶ ὀλικὴν ὀριζοντίαν περίμετρον (circonference crâniéne) κα-

1) Ἐχω ὑπ' ὄψει μου τὴν ἐκ τῆς 4ης ἐκδόσεως τοῦ «L'uomo delinquente» Γαλλικὴν μετάφρασιν τῶν Regnier καὶ Bournet. Ὑπάρχει καὶ 5η ἐκδοσις, ἣν ἐσημείωσα ἐν τῷ «συγγραμμάτι μου» ἀλλ' ὁ στοιχειοθέτης ἔκρινε καλὸν νὰ προσθέσῃ πρὸ τοῦ ἀριθμοῦ 5 καὶ τὸν ἀριθμὸν 2 μεταβαλὼν οὕτω τὴν 5ην εἰς 25ην ἐκδοσιν. Τοῦτο δ' ἔδωκεν ἰσχυρὰ ὄπλα ἐπιθέσεως ἐναντίον μου εἰς τὸν ἐν ἐξελίξει συγγραφέα τῆς «ἐξελίξεως»!

Τὴν θεωρίαν τοῦ Λομπρόζο δύναμαι ἴσως νὰ εἶπω ὅτι πρῶτος ἐγὼ κατέστησα γνωστὴν εἰς τοὺς νομικοὺς κύκλους ἐν Ἑλλάδι δι' ἀνακοινώσεώς μου γενομένης ἐν τῷ Παρνασσῷ τῇ 22 Δεκεμβρίου 1889. Θαμβωθεὶς δὲ τότε ἐκ τοῦ καινοφανοῦς καὶ τῆς ψευδοῦς αἰγλῆς μεθ' ἧς παρουσιάζετο, μετὰ νεανικοῦ ἐνθουσιασμοῦ ἐξεφράσθην περὶ τῶν ἐρευνῶν τοῦ Λομπρόζο καὶ τῆς χρησιμότητος αὐτῶν καὶ τοι μὴ δεχθεὶς ὡς θετικῶς βεβαιούμενα τὰ πορίσματα αὐτῶν. Ἀλλ' ἔκτοτε παρήλθον 18 φεῦ! ὅλα ἔτη καὶ ἡ παλαιὰ ἐκείνη αἰγλή ὀλοσχερῶς ἡμαυρώθη πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου ὑπὸ τῆς γενομένης ἔκτοτε ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης.

τωτέραν τῆς τοῦ κανονικοῦ ἀνθρώπου, τὸν κεφαλικὸν δείκτην (*indice céphalique*) ὑπερβολικῶς ἀνεπτυγμένον καὶ ἄλλας ἀνωμαλίας καὶ ἀσυμμετρίας. Ὁ ἐγκληματίας ἔχει τὴν χωρητικότητα τοῦ ὀφθαλμικοῦ κόγχου (*capacité orbitaire*) μείζονα, τὴν μετωπικὴν διάμετρον κατωτέραν, εὐρυγναθισμόν, σημαντικῶς ἀνεπτυγμένην τὴν σιαγόνα, ὡς καὶ μείζονα τὴν διάμετρον καὶ τὸ ὕψος τοῦ προσώπου.

Ὁ ἐγκέφαλος αὐτοῦ παρουσιάζει γενικῶς μὲν ὄγκον κατώτερον τοῦ κανονικοῦ, οἱ δὲ γῦροι αὐτοῦ (*circonvolutions*) παρουσιάζουσι πολλὰς ἀνωμαλίας ἀταβικάς.

Ὅμοίως δὲ καὶ ἄλλαι παρατηροῦνται παθολογικαὶ ἀνωμαλίαι ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ ὡς καὶ ἐν τοῖς σπλάγχνοις τοῦ ἐγκληματίου, ἐν τῇ καρδίᾳ, ἐν τῷ ἥπατι, καὶ τῷ στομάχῳ.

Τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ ἐγκληματίου ἐξεικονίζει ὡς ἐξῆς ὁ Λομπρόζο : (καθόσον δύναται τις νὰ συναγάγῃ ἐκ τῶν ἀτάκτως καὶ ἄνευ οὐδενὸς συστήματος διεσπαρμένων ἐν τῷ βιβλίῳ του παρατηρήσεων).

Οἱ μᾶλλον δεσπόζοντες ἐν αὐτῇ χαρακτῆρες εἶνε ἡ ὑπερμεγέθης ἀνάπτυξις τῆς σιαγόνης, ἡ ἀραιότης ἢ ἡ παντελὴς ἔλλειψις τοῦ πώγωνος, ἡ τραχύτης τοῦ βλέμματος, ἡ ἀφθονία τῆς κόμης, ἐν δευτέρᾳ δὲ μοίρᾳ τὰ ἐξέχοντα ὦτα (*en anses*) τὸ μέτωπον πεπιεσμένον πρὸς τὰ ὀπίσω (*fuyant*) ὁ στραβισμός, ἡ δύσμορφος ρίς. Εἰς τούτους τοὺς κυριωτέρους προστίθενται καὶ ἄλλοι χαρακτῆρες ὡς λ. χ. τὸ σκοτεινὸν χρῶμα τῶν τριχῶν καὶ ἡ ὠχρότης τοῦ προσώπου.

Ἄλλ' ἐκτὸς τοῦ γενικοῦ τούτου τύπου τοῦ ἐγκληματίου ὑπάρχουσι, κατὰ τὸν Λομπρόζο, καὶ εἰδικοὶ τύποι φυσιογνωμίας δι' ἐκάστην μορφήν ἐγκληματικότητος.

Πλήρη δίδει ἡμῖν ἰδίως τὴν εἰκόνα τοῦ φονέως.

Ὁ φονεὺς ἔχει τὸ βλέμμα ὑελῶδες, ψυχρόν, ἀκίνητον, ἐνίοτε αἱματῶδες καὶ ὑγρόν, τὴν ρίνα ἀετώδη ἢ μᾶλλον γαμψήν ὡς τὴν τῶν ἀρπακτικῶν ὀρνέων, πάντοτε ὀγκώδη, τὰς σιαγόνας ἰσχυράς, τὰ ὦτα μακρά, τὰ μῆλα τῶν παρειῶν εὐρέα, τὰς τρίχας οὖλας, ἀφθόνους καὶ σκοτεινοῦ χρώματος. Συχνάκις ὁ πώγων εἶνε ἀραιός, οἱ κυνόδοντες λίαν ἀνεπτυγμένοι, τὰ χεῖλη λεπτά. Συχνάκις ὑπάρχει νυσταγμὸς (*nystagme*) καὶ συστολαὶ πρὸς τὸ ἐν μέρος τοῦ προσώπου αἵτινες ἀποκαλύπτουσι τὴν ἐξοχὴν τῶν κυνοδόκτων ὡς σημεῖον ἀπειλῆς !

Εἰς τοὺς σωματικούς ἢ ἀνατομικούς τούτους χαρακτῆρας δι' ὧν

ὁ Λομπρόζο κατασκευάζει τὸν ἐγκληματικὸν τύπον τοῦ δέον νὰ προσθέσωμεν καὶ τὴν συνήθειαν τοῦ στιγμοῦ τοῦ σώματος (tatouage) ἣν ὀνομάζει χαρακτῆρα ἀνατομικο-νομικόν (!) καίτοι προσθέτει ὅτι ἀνήκει μᾶλλον εἰς τὴν ψυχολογίαν ἢ τὴν ἀνατομίαν.

Αὕτη εἶνε κατὰ τὰς κυριωτέρας αὐτῆς γραμμάς ἡ ἐξωτερική, ἡ ἀνατομικὴ εἰκὼν τοῦ Λομπροζιανοῦ ἐγκληματίου ἀνθρώπου.

IV

Δὲν προτίθεμαι ἐνταῦθα, οὐδ' εἶνε ἐμὸν ἔργον νὰ ἐπιχειρήσω ἀνάλυσιν τοῦ ἔργου τοῦ Λομπρόζο ὅπως καταδείξω τὰς ἐλλείψεις αὐτοῦ, ἐλλείψεις αἵτινες εἰσὶ τοσοῦτον οὐσιώδεις ὥστε ἀφαιροῦσιν ἀπ' αὐτοῦ πᾶσαν ἐπιστημονικὴν ἀξίαν καίτοι μὴ ἀποκλείουσαι τοῦτο ἀπὸ τῆς τάξεως τῶν *τερπνῶν ἀναγνωσμάτων*. Τοῦτο ἔπραξαν κατὰ πρῶτον λόγον ἐκεῖνοι οἵτινες εἶχον τὴν πρὸς τοῦτο εἰδικότητα, οἱ σοφώτεροι τῶν ἐν Εὐρώπῃ ἀνθρωπολόγων, φυσιολόγων καὶ φρενολόγων, ἀπὸ τῶν ἐρευνῶν δὲ καὶ τῶν πορισμάτων τούτων ἤντλησαν ἀναγκαίως τὴν περὶ Λομπρόζο γνώμην των καὶ οἱ νομικοί-ποινικολόγοι⁽¹⁾.

(1) Τὰ κυριώτερα τῶν ἔργων τούτων εἰσὶ τὰ ἐξῆς : Baer. Der Verbrecher in anthropologischer Beziehung. — Näcke. Verbrechen und Wahnsinn beim Weibe. — Τοῦ αὐτοῦ Die neuern Erscheinungen auf Kriminal-anthropologischen Gebiete und ihre Bedeutung. — Τοῦ αὐτοῦ. Die Hauptergebnisse der Kriminal anthropologische Forschung. Archiv v. Gross. (1902). — Koch. Die Frage nach dem Geborenen Verbrecher. — Kraepelin ἐν Zeitschr für die gesamt. Srafrechtswiss. V. — Hölder ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ. Der Irrefreund. — Wargha. ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ. Die abschaffung der Shafknechtschaft. — Jäger. Beiträge zur Lösung des Verbrechersproblems. — Topinard. — L'anthropologie criminelle. Revue d'anthropologie criminelle 1887. — Feré. Dégénérescence et criminalité ἐν κεφαλalaίῳ V. καὶ VI. — Felisch. Cesare Lombroso's Lehre. Gerichtssaal τόμ. 50. — Hoegel : Die «Criminalanthropologie» Gerichtssaal τόμ. 51 κλπ. Ἔτι δὲ αἱ ἀνακοινώσεις τῶν Manouvriér, Houzé καὶ Warnot ἐν τοῖς συνεδρίοις τῆς ἐγκληματικῆς ἀνθρωπολογίας, περὶ ὧν κατωτέρω γενήσεται λόγος, καὶ ἄλλαι ἐν διαφόροις συνεδρίοις ἢ ἐπιστημονικαῖς ἐταιρίαις γενόμεναι ὡς λ.χ. ὑπὸ τῶν Binswanger, Wirchow (ἐν τῇ συνελεύσει τῆς ἀνθρωπολογικῆς ἐταιρίας).

Καὶ ἐν αὐτῇ δὲ τῇ κοιτίδι αὐτῆς, ἐν Ἰταλίᾳ, δεινὸν ἀπῆντησε πόλεμον ἀπ' αὐτῆς τῆς γεννήσεώς της ἡ θεωρία τοῦ Λομπρόζο ἐκ μέρους τῶν ἐπιφανε-

Τὸ κεφαλαιῶδες τοῦ ἔργου τούτου ἐλάττωμα τὸ ὑπὸ πάντων τῶν ἐπιστημόνων μαρτυρούμενον, ἀλλὰ καὶ μὴ χρῆζον ἀποδείξεως καθὸ προσπίπτον εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς πάντων καὶ τῶν μὴ ἀνθρωπολόγων καὶ ψυχιάτρων, καὶ αὐτῶν τῶν πτωχῶν νομικῶν, οὗς δὲν παύει νὰ οἰκτείρῃ ὁ Λομπρόζο διὰ τὴν διανοητικὴν αὐτῶν ἀνικανότητα πρὸς κατανόησιν τῶν ιδεῶν του, εἶνε ἡ ἔλλειψις πάσης μεθόδου, ἡ ἔλλειψις πάσης ἀληθοῦς ἐπιστημονικῆς βάσεως, δυναμένης νὰ στηρίξῃ τὴν ἀνωτέρω θεωρίαν καὶ μάλιστα θεωρίαν τοσοῦτον τολμηρὰν καὶ καινότροπον. Ἵνα δείξω τίς ἡ κρατοῦσα περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐρεῦνης τοῦ Λομπρόζο ιδέα, ἀρκεῖ νὰ παραθέσω τοὺς λόγους τοῦ διασήμου Γερμανοῦ Καθηγητοῦ τῆς Φρενολογίας ἐν Λειψία Flechsig εἰπόντος ὅτι αὖν τῇ ἐποχῇ τῆς ἀκριβοῦς φυσικῆς ἐρεῦνης (Naturforschung), ἡ διαχείρισις ἐπιστημονικῶν ζητημάτων κατὰ τὸν τρόπον καὶ τὴν μέθοδον τοῦ Λομπρόζο, εἶνε, κατὰ πρῶτον λόγον, — ἀταβισμός».

Ἐκ τῶν πορισμάτων αὐτοῦ, τινὰ μὲν στηρίζει ἐπὶ μεμονωμένων γεγονότων, τινὰ δ' ἐπὶ δῆθεν στατιστικῶν αἰτινες, καὶ ἀκριβεῖς ὑποτιθέμεναι, εἶνε ὅλως ἀνεπαρκεῖς, συγκρούονται δὲ πολλάκις, καὶ ἀντιφάσκουσι πρὸς ἀλλήλας, τὸ σαθρὸν καὶ συγκεχυμένον καὶ ἀκατάληπτον τῶν ὁποίων, ἔδωκεν ἀρορμὴν εἰς Γερμανὸν συγγραφέα τὸν Hoe-

στέρων ποινικολόγων. Ἰδίως δὲ κατ' αὐτῆς ἐξηγέρθη ὁ Καθηγητὴς Lucchini ὁ τὴν πρώτην ἴσως κατέχων θέσιν μεταξὺ τῶν Ἰταλῶν ποινικολόγων καὶ εἰς τῶν κυριωτέρων συντακτῶν τοῦ Ἰταλικοῦ ποινικοῦ κώδικος, κυρίως διὰ τοῦ ἔργου αὐτοῦ «I' semplicità (anthropologi, psicologi e sociologi) de diritto penale» οὗτινος ἡ Γαλλικὴ μετάφρασις φέρει τὸν τίτλον «Le droit penal et les nouvelles théories» (1892) καὶ διὰ τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ «Rivista penale» ὅπερ ἐχρησίμευσεν ὡς ὄργανον τοῦ κατὰ τοῦ Λομπρόζο πολέμου. Ἐκτὸς τοῦ Lucchini τὰς θεωρίας τοῦ Λομπρόζο ἐπολέμησαν καὶ οἱ Antonio Buccelati, Tancredi Canonico, Brusa κλπ.

Ἄλλοι δὲ καίτοι μὴ ἐνεργῶς ἀναμιχθέντες εἰς τὸν ἀγῶνα διὰ τῆς σιωπῆς αὐτῶν ἐμφανῶς κατέδειξαν τὴν περὶ Λομπρόζο ιδέαν των ὡς λ. χ. οἱ διαπρεπεῖς ποινικολόγοι Pessina, Impallomeni.

Ἐκτός, ὅμως, τῶν ἀρχῆθεν κηρυχθέντων πολέμιων τοῦ Λομπρόζο ἐν Ἰταλίᾳ, καὶ ἐξ αὐτῶν τῶς ἀρχικῶν ὁπαδῶν αὐτοῦ σειρὰ ὅλη ποινικολόγων, τῆς ἡγουμένης οἱ Alimena καὶ Colajanni, ἀπεσχίρτησεν ἀποτελέσασα ἰδίαν Σχολὴν ἐπονομασθεῖσαν «La terza scuola» ἥτις ἀπαρνούμενη τὰς περὶ ἐγκληματικὸν τύπον θεωρίας τοῦ Λομπρόζο θεωρεῖ τὸ ἐγκλημα ὡς τὸ κατ' ἐξοχὴν προϊόν τοῦ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος.

gel (ἴδε Die Criminalanthropologie·Gerichtssaal τόμ. 51 σ. 332) νὰ εἶπῃ ὅτι ἐπ' αὐτῶν ἀρμόζουσιν οἱ λόγοι τῆς μαγίσσης τοῦ Faust :

Du musst verstehen !
Aus Eins mach' zehn,
Und Zwei lass gehen,
Und Drei mach gleich,
So bist du reich.

Verlier die vier !
Aus fünf und sechs,
So sagt die Hex'
Mach sieben und acht
So ist's vollbracht :
Und neun ist Eins,
Und zehn ist Keins.

Das ist das Hexenein maleins.

Στὸ νοῦ σου χίραξέ το !

Τὸ ἓνα δέχ' ἅς γείνη,

Τὸ δύο ἄφησέ το.

Στὸ τρία δόσε ταῖρι
καὶ πλούτη θὰ σοῦ φέρῃ.

Τὸ τέσσαρα ἅς μείνῃ,

τὸ πέντε κ' ἕξ ἅς γίνη

εὐθύς ἐπτά κι' ὀκτώ !

Τὸ τέλος εἶν' αὐτό !

Ἑννέα εἶνε ἓνα

Δέκα εἶνε κανένα

Αὐτὸ 'ν' ὁ μαγικὸς

πολλαπλασιασμός ! (1)

Καὶ ἀληθῶς διὰ τοιοῦτου μαγικοῦ πολλαπλασιασμοῦ, φθάνει ὁ Λομπρόζο εἰς τὰ πορίσματα αὐτοῦ. Ἵνα πεισθῇ τις περὶ τούτου, ἅς ἀνοίξῃ τὸ ἔργον αὐτοῦ, εἰς οἵανδῆποτε τῶν σελίδων τοῦ δευτέρου ἰδίως μέρους, τοῦ ἐπιγραφομένου «Παθολογικὴ ἀνατομία καὶ ἀνθρωπομετρία τοῦ ἐγκλήματος». Ἴδου λ. χ. δείγματά τινα τοῦ μαγικοῦ αὐτοῦ πολλαπλασιασμοῦ δι' οὗ κατορθοῖ ν' ἀποτελέσῃ τὸν ἀνατομικὸν τοῦ ἐγκληματίου τοῦ τύπον.

Ἡ πρώτη του ἔρευνα ἀφορᾷ εἰς τὴν χωρητικότητα τοῦ κρανίου (capacité crâniène) τοῦ ἐγκληματίου. Ἴδου τί γράφει περὶ αὐτῆς : « Ἐκ μιᾶς συγκριτικῆς ἐρεύνης τῶν κρανίων 121 (τί μέγας ἀριθμός !) ἐγκληματιῶν Ἰταλῶν, ἀρρένων, καὶ 338 Ἰταλῶν ἐν κανονικῇ καταστάσει, (ἴδε πίνακα 1) εὔρομεν ὅτι : εἰς τὴν ἐλαχίστην χωρητικότητα, ἀπὸ 1101 — 1200, οἱ ἐγκληματαῖοι ὑπερτεροῦσι τῶν ἄλλων. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει διὰ τὴν χωρητικότητα τῶν 1251 ἕως 1300. Οἱ ἐγκληματαῖοι εὐρίσκονται, κατὰ τὰς ἐρεῦνας μας σχεδὸν ἐν ὁμοίᾳ ἀναλογίᾳ εἰς τὴν χωρητικότητα τῶν 1401 ἕως 1450 καὶ ὑπερτεροῦσιν ὀλίγον εἰς τὴν χωρητικότητα τῶν 1451 — 1500. Ἐν σχέσει πρὸς τὴν χωρητικότητα τῶν 1501 — 1550 εἰσὶν ἐν ἥττονι μοίρᾳ. Τούναντίον δὲ εἰσὶν ἐν ὁμοίᾳ ἀναλογίᾳ πρὸς τὰ ἐν κανονικῇ καταστάσει πρόσωπα εἰς

(1) Κατὰ τὴν ἀριστοτεχνικὴν μετάφρασιν τοῦ κ. Προβελεγγίου.

τὴν χωρητικότητα τῶν 1551 ἕως 1600 καὶ 1651—1700. Εὐρίσκουμεν τοὺς ἐγκληματίας ἐν κατωτέρῳ ἀριθμῷ εἰς τὴν χωρητικότητα τῶν 1601 — 1650· εἰς τὴν χωρητικότητα τῶν 1700 ἐλλείπουσιν ἐντελῶς».

Καὶ ἔπεται τὸ ἐκ τῶν ἀνωτέρω δεδομένων πόρισμα. α' Ἐπομένως ἐξαιρέσει τῆς χωρητικότητος 1451 ἕως 1500 αἱ μικραὶ χωρητικότητες ὑπερτεροῦσι (παρὰ τοῖς ἐγκληματίαις) καὶ αἱ πολὺ μεγάλαι εἰσὶ σπάνιαι, καίτοι οἱ ἐγκληματῖαι ἔχουσιν ἀνάστημα ὑψηλότερον ἢ οἱ τίμιοι ἄνθρωποι (ὥς θὰ μᾶς ἀποδείξῃ κατωτέρω διὰ τῆς αὐτῆς μεθόδου !) καὶ τὰ μέτρα μου ἐλήφθησαν μὲ ἄμμον καὶ ἔνεκα τούτου εἰσὶν ἀνώτερα τῶν ἄλλων κατὰ 100 κ. ε.».

Ὁ νοῶν νοεῖτω : Πῶς ἐκ τοῦ λαβυρινθώδους ἐκείνου συμφυρμοῦ τῶν ἀνωτέρων καὶ κατωτέρων κρανιακῶν χωρητικοτήτων, τῆς ἐναλλαγῆς ὑπεροχῆς τῶν ἐγκληματιῶν εἰς τὰ κατώτερα μέτρα ἀλλὰ συνάμα καὶ τῆς ἐξισώσεως, ἔτι δὲ καὶ τῆς ὑπεροχῆς εἰς τὰ ἀνώτερα, ἡδυνήθη ὁ δεινὸς ἐρευνητὴς νὰ φθάσῃ εἰς τὸ πόρισμα ὅτι ἡ μικρὰ χωρητικότης ὑπερτερεῖ παρὰ τοῖς ἐγκληματίαις ; Πῶς, ἀφ' οὗ οἱ ἐγκληματῖαι εἰσὶν ἐν ἴσῳ ἀριθμῷ εἰς τὴν χωρητικότητα τῶν 1401—1450, ἐν μείζονι δ' ἀριθμῷ εἰς τὴν χωρητικότητα τῶν 1451—1500, ἐν ἴσῳ ἀριθμῷ εἰς τὴν χωρητικότητα τῶν 1551—1600, καὶ εἰς τὴν χωρητικότητα τῶν 1651—1700, πῶς, λέγω, εὐρίσκεται ἐν τέλει ὅτι αἱ μικραὶ χωρητικότητες ὑπερτεροῦσι παρὰ τοῖς ἐγκληματίαις, ἐξαιρέσει μόνον τῆς χωρητικότητος 1451—1500 ;

Μόνον ὁ μαγικὸς πολλαπλασιασμὸς δύναται νὰ ἐξηγήσῃ τοῦτο.

Ἄλλ' ἔπεται καὶ δεύτερον πόρισμα, ἐπηυξημένον τοῦτο καὶ διορθωμένον.

Ὁ Λομπρόζο ὁμολογεῖ ὅτι τὸ πρῶτον αὐτοῦ πόρισμα ἀναιρεῖται ὑπὸ τριῶν ἐξοχοτήτων τῆς ἀνθρωπολογικῆς ἐπιστήμης, τοῦ Γερμανοῦ καθηγητοῦ Ranke καὶ τῶν Γάλλων Bordier καὶ Manouvrier (αὐτοῦ τούτου ὃν ὁ Ferri, ὡς εἶδομεν, κατατάσσει ἐν τοῖς ὀπαδοῖς τοῦ Λομπρόζο), οἵτινες βεβαιοῦσιν ὅτι τὰ παρ' αὐτῶν ἐρευνηθέντα κρανία ἐγκληματιῶν παρουσιάζουσι τοῦναντίον μεγάλην χωρητικότητα. Μετὰ τοῦτο ἄγεται εἰς τὸ ἐξῆς πόρισμα : « Ἐν συντόμῳ ὁ μείζων ἀριθμὸς τῶν μικρῶν κρανίων καὶ ἴσως ἐπίσης τῶν πολὺ μεγάλων ! δύναται νὰ ᾖ ἐκ τῶν χαρακτήρων τῶν ἐγκληματιῶν ».

Ἐνῷ, τούτέστιν, ἀνωτέρω δέχεται ὅτι αἱ μεγάλαι χωρητικότητες εἰσὶ σπάνιαι παρὰ τοῖς ἐγκληματίαις ἐνταῦθα δέχεται ὅτι ἴσως καὶ ἡ πολὺ μεγάλη χωρητικότης δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς χαρακτήρ τοῦ ἐγκληματίου. Il y a pour tous les goûts.

Ἄλλ' ὑπάρχει καὶ τρίτον πόρισμα τελικόν, ἰδοὺ αὐτό : αἱ ἀνθρωπομετρικαὶ καταμετρήσεις ἐπὶ πτωμάτων, ἂν καὶ ὀλίγον γόνιμοι, χρησιμεύουσιν ἐν τούτοις νὰ ἀποδείξωσι διὰ βεβαίου τρόπου (!) τὴν κατωτέραν θέσιν τῶν ἐγκληματιῶν καὶ ἰδίως τῶν κλεπτῶν ἐν τῇ κρανιακῇ χωρητικότητι (ἥτις ἀντιθέτως εἶναι ὑπερβολικῶς μεγάλη εἰς τινὰς φονεῖς) ».

Ἐνταῦθα πλέον θεωρεῖται ὡς ἀποδεδειγμένον διὰ βεβαίου τρόπου (ἐκ τῶν ἀνωτέρω τόσον θετικῶν, καὶ τόσον ἀναμφισβητήτων — ἴδε καὶ Ranke, Bordier καὶ Manouvrier — ὡς εἶδομεν, ἐρευνῶν) ὅτι ἡ μικρὰ κρανιακὴ χωρητικότης, ἐπικρατεῖ παρὰ τοῖς ἐγκληματίαις, λησμονεῖται δὲ τὸ αἴσως καὶ ἡ πολὺ μεγάλη» καὶ ἀναφέρεται μόνον ὅτι κατ' ἐξαίρεσιν «εἰς τινὰς φονεῖς» εἶναι ὑπερβολικῶς μεγάλη (enorme)!

Ἐπακολουθεῖ ἡ ἐξέτασις τῆς κρανιακῆς περιμέτρου (circonférence crâniéne) τοῦ ἐγκληματίου. Καὶ ἄρχεται ἡ ἐφαρμογὴ τῆς αὐτῆς μεθόδου. Ἡ αὐτὴ παράταξις ἀριθμῶν ἐναλλὰξ μικρῶν καὶ μεγάλων μέτρων, ἐξ ὧν οὐδαμῶς ἀποδεικνύεται ὅ,τι θέλει νὰ ἀποδείξῃ ὁ συγγραφεύς, ἄνευ οὐδεμιᾶς λογικῆς σειρᾶς κατατεταγμένων καὶ ἀλληλοσυγκρουομένων, ἢ ἀναδρομῇ εἰς κρανιοσκοπικὰς ἐρεῦνας ἄλλων, φερούσας εἰς ἀντίθετα πορίσματα (ὡς τῶν Βέλγων Heger καὶ Dalmagne), καὶ ἡ αὐτὴ ἐν τέλει βεβαίωσις ὅτι αἱ ἀνωτέρω ἀνθρωπομετρικαὶ ἐρευναι ! χρησιμεύουσιν «ἵνα ἀποδείξωσι διὰ βεβαίου τρόπου τὴν κατωτέραν θέσιν τῶν ἐγκληματιῶν ἐν τῇ ὀριζοντίᾳ κρανιακῇ περιμέτρῳ».

Ἄλλ' ὥς ἀφήσωμεν τὴν κρανιοσκοπίαν καὶ ἀναζητήσωμεν δείγματα τινὰ τῆς ἐπιστημονικῆς μεθόδου τοῦ Λομπρόζο εἰς τὴν ἐξεύρεσιν ἄλλων σωματικῶν χαρακτήρων τοῦ ἐγκληματίου προσπιπτόντων εὐχερέστερον εἰς τὴν κοινὴν ἀντίληψιν. Ὁ Λομπρόζο βεβαίως διὰ τοῦ θετικωτέρου τρόπου ὅτι ὁ ἐγκληματίας ἔχει ἀνάστημα ὑψηλότερον τοῦ κοινοῦ ἀνθρώπου. Ἰδωμεν πόθεν συνάγει τοῦτο. Ἐν πρώτοις ἀφηγεῖται ὅτι τὸ ἀνάστημα παρακολουθεῖ πάντοτε τὸν ἐγγώριον τύπον. Δίαν ὑψηλὸν ἐν Βενετίᾳ καὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Λούκας, καταβαίνει

ὀλίγον ἐν Νεαπόλει καὶ Σικελίᾳ καὶ πρὸ πάντων ἐν Σαρδηνίᾳ. Ἄλλ' ἐκ τῶν καταμετρήσεών του συνήγαγε, λέγει, ὅτι αἶν ὁ μέσος ὅρος τοῦ ἀναστήματος τοῦ ἐγκληματίου 1,63 εἶναι ἴσος πρὸς τὸν κανονικὸν μέσον ὅρον εἰς ὅλας τὰς χώρας τῆς Ἰταλίας, τούναντίον τὸ ἀνάστημα τῶν ἐγκληματιῶν εἶναι ἀνώτερον τοῦ μέσου ὅρου». Ἡ ὑπεροχὴ αὕτη, ὁμῶς, ὁμολογεῖ ὅτι εἶναι εἰς ἀντίφασιν πρὸς τοὺς ἀριθμοὺς τοὺς εὐρεθέντας ὑπὸ τῶν Ἀγγλῶν Thompson καὶ Wilson συμφωνεῖ ὁμῶς πρὸς τὰς ἐρεῦνας τοῦ Ρώσου Biliakow ἐπὶ 100 Ρώσων φονέων».

Πᾶς λογικὸς ἄνθρωπος βεβαίως θὰ ἐρωτήσῃ, πῶς εἶνε δυνατόν ἐκ τῶν μέτρων τοῦ ἀναστήματος ἀριθμοῦ τινὲς Ἰταλῶν ἐγκληματιῶν καὶ ἀφ' οὗ μάλιστα ταῦτα εὐρίσκονται ἐν πλήρει ἀντιθέσει πρὸς τὰ μέτρα τὰ εἰλημμένα ἐπ' Ἀγγλῶν ἐγκληματιῶν (ἔστω καὶ ἂν συνάδωσι πρὸς τὰ μέτρα 100 μόνον φονέων Ρώσων) πῶς, λέγω, εἶνε δυνατόν νὰ συναχθῇ τὸ θετικὸν πόρισμα ὅτι ὁ ἐγκληματίας ἄνθρωπος (ὁ κοσμοπολιτικὸς οὗτος τύπος, ὁ μὴ ἔχων ἐθνικότητα καὶ πατρίδα) ἔχει τὸ ἀνάστημα ὑψηλότερον τοῦ τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων; Ἄραγε μόνον ἡ Ἰταλία παράγει ἐγκληματίας ἀνθρώπους; Καὶ ὁμῶς ὁ Λομπρόζο δὲν διστάζει νὰ ἀναγράψῃ ὡς δεδομένον τὸ πόρισμα τοῦτο.

Καὶ τὸ αὐτὸ ἐφαρμόζων σύστημα διδάσκει ὅτι ὁ ἐγκληματίας ἄνθρωπος ἔχει μελανὰς ἢ καστανὰς τὰς τρίχας, συνάγων τοῦτο ἐξ ἐρεύνης τοῦ Marro ἐπὶ 500 ἐγκληματιῶν ἐκ Πεδεμοντίου καταγομένων. Ἄλλ' ἄρά γε ἂν ἐξήταζε καὶ ὀλίγους Γερμανοὺς ἐγκληματίας εἰς τὸ αὐτὸ θὰ κατέληγε συμπέρασμα; Ἀτυχῶς ὁ Baer εἰς τοὺς Γερμανοὺς φυλακισμένους τοῦ Plötsensee εὔρε τούναντίον ἐπικρατοῦν τὸ ξανθὸν χρῶμα εἰς διαφόρους ἀποχρώσεις.

Ὡς διακριτικὸν ὡσαύτως χαρακτῆρα τοῦ ἐγκληματίου — ἀνθρώπου, καὶ μάλιστα μεταξὺ τῶν μᾶλλον προεχόντων, συγκαταλέγει τὴν δυσμορφίαν τῆς ρινός, τὸν χαρακτῆρα δὲ τοῦτο συνάγει ἐκ τῆς ἐρεύνης τοῦ Marro ὅστις ἐπὶ 500 ἐγκληματιῶν εὔρε μόνον 19 ἔχοντας τὴν ρῖνα διεστραμμένην δεξιόθεν ἢ ἀριστερόθεν, ἥτοι (κατ' αὐτὴν τοῦ συγγραφέως τὴν ὁμολογίαν) ἀκριβῶς ἐν τῇ αὐτῇ ἀναλογίᾳ ἐν οἷα καὶ παρὰ τοῖς κανονικοῖς ἀνθρώποις, ἥτοι 3 ἐπὶ τοῖς ἑκατόν!

Ὁ στραβισμὸς ὅστις ἀποτελεῖ ὡσαύτως ἓνα τῶν ἐξεχόντων φυσιογνωμικῶν χαρακτήρων τοῦ ἐγκληματίου εὐρέθη ὑπὸ τοῦ Marro

μόνον εἰς 5 ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν μεταξὺ τῶν κλεπτῶν καὶ ἀπατεώνων, καὶ εἰς 2,5 ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν μεταξὺ τῶν φονέων.

Τὰ ἐξέχοντα ὧτα αὐτὸς μὲν εὗρεν εἰς 28 ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν ἐπὶ τῶν ἐγκληματιῶν του, ὁ δὲ μαθητὴς του Marro μόνον εἰς 7,8 ἐπὶ τοῖς ἑκατόν.

Τὰ ἀνωτέρω ἀρκοῦσι, νομίζω, ἵνα δώσωσιν ιδέαν τινὰ περὶ τῆς μεθόδου ἣν ἀκολουθεῖ ὁ Λομπρόζο ἐν ταῖς ἐρεύναις αὐτοῦ καὶ περὶ τῆς ἀσφαλείας τῶν στατιστικῶν ἐφ' ὧν βασιρίζει τὰ πορίσματα αὐτοῦ.⁽¹⁾

Δὲν πρέπει, ὅμως, νὰ παραλειφθῇ ὅτι τὰ περὶ τῶν φυσιογνωμικῶν χαρακτήρων τοῦ ἐγκληματίου πορίσματα αὐτοῦ ἐνισχύει ὁ Λομπρόζο καὶ δι' ἄλλου καινοφανοῦς ἐν τῇ ἐπιστήμῃ τρόπου. Συλλέξας μετ' ἐπιμελείας τὰς τερατωδεστέρας μορφὰς ἃς ἀνεῦρεν ἐν ταῖς φυλακαῖς ἐξετύπωσε τὰς φωτογραφίας αὐτῶν ἐν τῷ καλουμένῳ ἄτλαντί του ὅστις ἀποτελεῖ παράρτημα τοῦ ἔργου του καὶ καλεῖ τὸν ἀναγνώστην ἵνα παραβάλλων ταύτας πρὸς τὰ ἐν τῷ κειμένῳ πορίσματα πεισθῇ περὶ τῆς ἀκριβείας αὐτῶν καὶ πιστεύσῃ εἰς τὴν ὑπαρξιν τοῦ τύπου. Καὶ περὶ τῆς ἀξίας τῆς τοιαύτης φωτογραφικῆς μεθόδου ἀρκοῦμαι νὰ παραθέσω τοὺς λόγους τοῦ γνωστοῦ Γερμανοῦ ψυχιάτρου Näcke ὅστις, εἴπερ τις καὶ ἄλλος, εἰργάσθη πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ ἀβασίμου τῶν θεωριῶν τοῦ Λομπρόζο.

α' Ἄν ἐλπίζῃ (ὁ Λομπρόζο), λέγει ὁ Näcke, ὅτι ἡ δημοσίευσίς τοῦ ἄτλαντός του τῆς ἐγκληματικῆς ἀνθρωπολογίας θὰ πείσῃ τοὺς ἀπίστους βεβαίως ἀπατᾶται. Καὶ πρῶτον μὲν σπανίως ἀνευρίσκει τις μεταξὺ ἐνὸς ἀριθμοῦ φυλακισμένων τυχαίως εἰλημμένων τοιαύτην ἐκλογὴν μορφῶν ἀξίων ἀγχόνης (patibulaires), ἀλλ' ἐκτὸς τούτου ἀρκεῖ νὰ παραβάλλῃ τις τὸ κείμενον μετὰ τῶν εἰκόνων ἵνα λίαν ταχέως παρατηρήσῃ ὅτι κατὰ μέγα μέρος ἡ ἀντίληψις τοῦ συγγραφέως εἶνε ὑποκειμενική. Δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ βεβαιώσῃ τὸν οὕτω καλούμενον ἐγκληματικὸν τύπον εἰμὴ εἰς περιωρισμένον ἀριθμὸν περιπτώσεων, ἄλλως τε δ' οὗτος οὐδαμῶς ἀποτελεῖ ἀληθῆ τύπον ὑπὸ τὴν ζωολογί-

(1) Ἴδε περὶ τῆς ἀνεπαρκειᾶς καὶ τοῦ ἀμεθόδου τῶν στατιστικῶν πινάκων τοῦ Λομπρόζο τὴν μελέτην τοῦ Ettingen «Uber die methodische Erhebung und Beurtheilung Kriminalistischer Daten ἐν Zeitschr.f. die gesamt. Steufrechtsw. 1 σ. 432 καὶ σ. 435.

κὴν ἐννοίαν τῆς λέξεως, ὅπερ πολλάκις ἐλέχθη μέχρι τοῦδε». ⁽¹⁾

Ἄλλὰ καὶ τὰ οὕτω συναχθέντα πορίσματα δὲν ἐθεώρησαν περιττὸν νὰ ὑποβάλωσιν εἰς ἔλεγχον οἱ εἰδικώτεροι τῶν ἐπιστημόνων. Ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ Baer, ὡς καὶ ἄνωτέρω εἴρηται, εὐρίσκει πᾶς τις πλήρη τὴν ἀνάλυσιν τοῦ ἐγκληματικοῦ τύπου, καὶ λεπτομερῇ καὶ ἐξηκριβωμένην ἔρευναν ἐνὸς ἐκάστου τῶν ἀποτελούντων αὐτὸν χαρακτήρων. Ὁ Baer δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὰς ἰδίας ἐρεῦνας καὶ παρατηρήσεις, ἀλλ' ἐκθέτων καὶ παραβάλλων τὰς παρατηρήσεις πάντων τῶν εἰδικῶς ἀσχοληθέντων ἐφ' ἐκάστου θέματος, καταλήγει εἰς τὰ πορίσματα αὐτοῦ. Οὕτω δὲ τὸ ἔργον αὐτοῦ, δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἀποτελεῖ σύνοψιν πασῶν σχεδὸν τῶν γενομένων ἐπὶ τῶν ἐγκληματιῶν παρατηρήσεων, ἐκ τῆς παραβολῆς καὶ λογικῆς ἐξηγήσεως τῶν ὁποίων ἀποδεικνύεται τὸ ἐντελῶς σαθρὸν καὶ ἐπιστημονικῶς ἀθεμελίωτον τῆς θεωρίας τοῦ Λομπρόζο περὶ ὑπάρξεως ἀνατομικῶν χαρακτήρων διακρινόντων τὸν ἐγκληματίαν ἄνθρωπον.

Οὕτω λ. χ. τὰ περὶ τῆς κρανιακῆς χωρητικότητος τῶν ἐγκληματιῶν πορίσματα τοῦ Λομπρόζο ἀναιρεῖ στηριζόμενος ἐπὶ τῶν γενομένων παρατηρήσεων ὑπὸ τῶν Ranke, Rüdinger, Manouvrier Bordier, Magitot, Heger κλπ. Τὰ περὶ τῆς διαπλάσεως καὶ τῶν ἀνωμαλιῶν τοῦ ἐγκεφάλου τοῦ ἐγκληματίου πορίσματα διὰ τῶν ἐρευνῶν καὶ τῶν πορισμάτων τῶν Rindfleisch, Rinecker, Bischof, Saafhausen, Wiligk, Schweckendick κλπ. Τὰ περὶ τοῦ ἀναστήματος τῶν ἐγκληματιῶν διὰ τῶν ἐρευνῶν τῶν Quetelet, Hastings, Marro, καὶ τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἐρευνῶν ἐπὶ 1319 ἐφήβων καὶ 4435 ἐνηλίκων καταδίκων τῆς φυλακῆς τοῦ Plötzensee.

Τὰ ὅρια τῆς προκειμένης διατριβῆς δὲν μοὶ ἐπιτρέπουν: νὰ παραθέσω ἐνταῦθα τὰς παρατηρήσεις καὶ τὰ πορίσματα εἰς ἃ, ἐφ' ἐκάστου ἰδίου χαρακτήρος, κατέληξεν ἡ εἰδικὴ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα. Τὸ ἔργον τοῦτο τῆς μεταφορᾶς δὲν θὰ ᾔτο δυσχερὲς δι' ἐμὲ ἀλλ' ἤθελε καταλάβει τόμον ἐξ ἰσοῦ ὀγκώδη ὡς τὸν τοῦ Baer. Δι' ὃ ἀρκοῦμαι νὰ ἀναφέρω τὸ γενικὸν πόρισμα τοῦ σοφοῦ ἐπιστήμονος δυνάμενον νὰ συνοψισθῇ ὡς ἑξῆς :

«Οὐδεὶς ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Λομπρόζο καθοριζομένων σωματικῶν χα-

(1) Ἐν τῷ ὑπομνήματι αὐτοῦ τῷ ὑποβληθέντι εἰς τὸ τέταρτον συνέδριον τῆς ἐγκληματικῆς ἀνθρωπολογίας (ἐν Γενεύῃ) ὑπὸ τὸν τίτλον «Γενικαὶ σχέσεις ἐπὶ τῆς ἐγκληματικῆς ψυχιατρικῆς» σελ. 1.

ρακτῆρων δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς πραγματικὸς διακριτικὸς χαρακτήρ τοῦ ἐγκληματίου. Ἀληθῶς ἀπαντιῶσι παρὰ τοῖς ἐγκληματίαις πολλὰ σημεῖα σωματικοῦ καὶ ψυχικοῦ ἐκφυλισμοῦ ἀλλὰ ταῦτα ὀφειλόμενα κυρίως εἰς τοὺς βιωτικὸς ὅρους τῶν κατωτέρων λαϊκῶν τάξεων ἐξ ὧν, κατὰ τὸ πλεῖστον, προέρχεται ὁ ἐγκληματίας οὐδαμῶς δύναται οὐδ' ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῶν οὐδ' ἐν ἑκαστῷ ἰδίᾳ νὰ προσδώσωσιν ἰδιάζοντα τύπον εἰς τὸν ἐγκληματίαν διακρίνοντα καὶ ἀποχωρίζοντα αὐτὸν ἀπὸ τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς καὶ τῆς φυλῆς του».

V

Τοιαύτη εἶνε ἡ μέθοδος καὶ τοιοῦτοι εἰσὶν οἱ χαρακτῆρες δι' ὧν ἐδημιουργήθη ὁ περιλάλητος «τύπος». Ἀλλ' ἐντελῶς πρωτότυπος εἶνε καὶ ἡ ἔννοια ἣν ὁ Λομπρόζο ἀποδίδει εἰς τὴν λέξιν «τύπος», ὁμολογῶν ὅτι οὗτος ἀνευρίσκεται μόνον ἐπὶ τεσσαράκοντα μεταξὺ ἑκατὸν ἐγκληματιῶν. Τουτέστιν ἐκ τῶν παρ' αὐτοῦ ἐξεταζομένων καὶ θεωρουμένων ὡς ἐκ γεννητῆς ἐγκληματιῶν ἢ πλειονότης δὲν φέρει τοὺς τυπικοὺς χαρακτῆρας. Δι' ὃ καὶ οἱ ἐξοχώτεροι τῶν ἀνθρωπολόγων ἐπ' αὐτοῦ τούτου τοῦ πορίσματος αὐτοῦ στηριζόμενοι καταδεικνύουσι τὸ ἀδύνατον τῆς παραδοχῆς ἐγκληματικοῦ τύπου.

Οὕτω λ. χ. ὁ Houzè, Καθηγητῆς τῆς ἀνθρωπολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῶν Βρυξελλῶν, ἐν τῷ ὑποβληθέντι παρ' αὐτοῦ ὑπομνήματι εἰς τὸ τρίτον συνέδριον τῆς ἐγκληματικῆς ἀνθρωπολογίας ἐξηγῶν τίς ἡ ἔννοια τοῦ ὅρου «τύπος» ἐν τῇ ἐπιστήμῃ καὶ διὰ τίνων μεθόδων προβαίνουν οἱ ἀνθρωπολόγοι ἵνα σχηματίσωσιν ἓνα ἔθνικόν λ. χ. τύπον λέγει τὰ ἑξῆς : «Ἴδου πῶς ἐργάζονται οἱ ἀνθρωπολόγοι ὅταν θέλωσι νὰ ἀποτελέσωσιν ἓνα ἔθνικόν τύπον· σημειοῦσιν ἐφ' ἐνὸς μεγάλου ἀριθμοῦ ἀτόμων εἰλημμένων τυχαίως ἐκ τῆς αὐτῆς ἐθνικῆς καταγωγῆς τοὺς μορφολογικοὺς (περιγραφικοὺς ἢ ἀνθρωπομετρικοὺς) χαρακτῆρας τοὺς ὁποίους ταῦτα παρουσιάζουσι, κατόπιν ποιοῦνται χρῆσιν τῆς μεθόδου τῶν μέσων ὁρῶν, τῆς εἰς τάξεις καὶ σειρὰς κατατάξεως (ordinations, seriations) ⁽¹⁾ ἵνα δυνηθῶσι νὰ ἐξαγάγωσιν ἐκ τῆς μελετωμένης σειρᾶς τὸν δεσπόμενον τύπον. Ἄν

(1) Δὲν ἔχω πεποιθήσιν περὶ τῆς ἀκριβείας τῆς μεταφράσεως τῶν τεχνικῶν τούτων ὁρῶν.

λ. χ. συγκρίνοντες τὸν ρινικὸν δείκτην (*indice nasal*) ἑκατὸν Φλαμμανδῶν καὶ ἑκατὸν Οὐαλῶν εὗρωσι παρὰ τοῖς πρώτοις 56 ο)ο λεπτορρινικοὺς καὶ παρὰ τοῖς τελευταίοις 36 0/0 δύνανται νὰ εἴπωσιν ὅτι ὁ Φλαμμανδὸς εἶνε λεπτορρινικός»· καὶ κατωτέρω: «Πῶς εἰργάσθη ὁ κ. Λομπρόζο;» Ἐλαβεν ἀναμῖξ τὰ ἀνατομικά, παθολογικά, φυσιολογικά καὶ τερατολογικά διδόμενα καὶ ἐξ ὅλων τούτων τῶν ἀσυναρτήτων στοιχείων ἔπλασε τὸν περίφημον ἀρλεκῖνον τὸν γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ τύπου τοῦ ἐκ γεννητῆς ἐγκληματίου. Ἀλλὰ δὲν ἀρκεῖ τοῦτο. Καὶ τοὺς χαρακτῆρας τούτους συνενῶν δὲν κατώρθωσε νὰ τὸν ἀνεύρῃ εἰμὴ 40άκις ἐπὶ 100 ἐγκληματιῶν! Τίς δὲν βλέπει τὴν ἀδυναμίαν τοιοῦτου πορίσματος καὶ πρέπει νὰ δεχθῶμεν ὅτι συγγραφεὺς ἔξοχος κατὰ τὴν πρὸς πρωτοτυπίαν τάσιν ἠδυνήθη νὰ λάβῃ τὸν τύπον τὸν ὁποῖον παρουσιάζει μία σειρά ἐν τῇ μειονότητι ἐκείνων οἵτινες τὴν ἀποτελοῦσι ;»

Ὅμοίως δ' ἀναπτύσσων τὴν ἐπιστημονικὴν ἔννοιαν τοῦ ὅρου «τύπος» ὁ Topinard καὶ καταδεικνύων τὸ ἐπιστημονικῶς κενὸν τῆς περὶ τύπου θεωρίας τοῦ Λομπρόζο καταλήγει ὡς ἐξῆς: «Τί θὰ ἡδύνατό τις νὰ σκεφθῇ περὶ ἐνὸς τύπου φυλῆς, ὅστις θὰ παριστάνετο ὡς βραχυκέφαλος καὶ ἐν τῷ ὁποίῳ παρουσιάζονται 60 0/0 δολιχοκέφαλοι; Ὁ ἐγκληματικὸς τύπος τοῦ Λομπρόζο δὲν εἶνε τύπος, εἶνε ἄν τεχνικὸν συνονθύλευμα χαρακτήρων ἄνευ οὐδεμιᾶς βάσεως».

Ἀλλὰ πλήρη δύναται νὰ δώσῃ ιδέαν περὶ τῆς ὑποδοχῆς, ἧς ἔτυχεν ἐν τῇ ἀνθρωπολογικῇ ἐπιστήμῃ ἡ περὶ ἀνθρωπολογικοῦ τοῦ ἐγκληματίου τύπου θεωρία τοῦ Λομπρόζο αὕτη ἡ καταλαβούσα τὸν γεννήτορα αὐτῆς ἀπογοήτευσίς, ὅστις ἀπελπισθεὶς νὰ πείσῃ τοὺς ἀνθρωπολόγους περὶ τῆς ἀληθείας τῶν θεωριῶν του διεκήρυξεν ἐν νεωτέρῳ αὐτοῦ ἔργῳ ⁽¹⁾ ὅτι ἐγκαταλείπει πλέον τὸ ἀφιλόξενον δι' αὐτὸν ἔδαφος τῆς ἀνθρωπολογίας ἐπανερχόμενος εἰς τὴν ψυχιατρικὴν του, διότι «δὲν θέλει νὰ κατοικῇ εἰς μίαν οἰκίαν παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ οἰκοδεσπότου. Καὶ τοῦτο μοὶ εἶνε τόσῳ μᾶλλον εὐχάριστον, λέγει, διότι ἐπανερχομαι εἰς τὸ ἀρχικὸν σημεῖον, εἰς τὴν ἀληθῆ πηγὴν τῶν μελετῶν μου, ἧτις δὲν εἶνε ἄλλο τι εἰμὴ μία κλινικὴ ἐκδήλωσις

(1) Nouvelles recherches de psychiatrie et d'anthropologie criminelles. 1892. σ. 4-5.

πληρεστέρα εκείνου τὸ ὁποῖον ἐν τῇ παλαιᾷ ψυχιατρικῇ ἐκάλουν ἡθικὴν παραφροσύνην καὶ λανθάνουσαν (larvée) ἐπιληψίαν».

V.

Ἡ οὕτω ἐκδηλουμένη ἀποκήρυξις τῆς ἀτυχοῦς ἀνθρωπολογίας ὑπὸ τοῦ Λομπρόζο ἢ μᾶλλον ἢ παρ' αὐτῆς ἀποδίωξις τοῦ ἐκ τοῦ ἰδίου οἴκου, συνδέεται πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ἐξηγήσεως, ἣν δίδει εἰς τὴν ὑπαρξιν τοῦ τέρατος εκείνου, ὅπερ ἀποκαλεῖ ἐγκληματίαν -- ἄνθρωπον ἢ ἐκ γεννητῆς ἐγκληματίαν.

Ἐν ταῖς πρώταις τοῦ ἔργου του ἐκδόσεσιν ὡς μόνην αἰτίαν τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἐγκληματικοῦ τύπου ἐν ταῖς σημεριναῖς κοινωνίαις παρουσιάζει τὸν ἀταβισμόν ⁽¹⁾, τὴν ὀπισθοδρόμησιν τοῦτέστι τοῦ ὀργανισμοῦ (φυσικοῦ καὶ ψυχικοῦ) εἰς τὸν ὀργανισμόν τοῦ πρωτογενοῦς ἀνθρώπου τῆς προϊστορικῆς ἐποχῆς ἢ καὶ τῶν σημερινῶν ἀγρίων φυλῶν. Τὸ συμπέρασμα τῆς θεωρίας του ταύτης ἦν ὅτι ὁ ἐγκληματίας εἶνε ἄγριος παραπλανηθεὶς ἐν μέσῳ τοῦ ἡμετέρου πολιτισμοῦ.

Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἐπέισθη, λέγει, ὅτι ἔδει νὰ μεταβάλῃ ριζικῶς γνώμην, καίτοι ἐπὶ πολὺ ἐδίστασεν εἰς τοῦτο καὶ δι' ἄλλους λόγους, ἀλλ' ἰδίως ἔνεκα τοῦ κοινωνικοῦ κινδύνου, εἰς τὸν ὁποῖον ἠδύνατο νὰ δώσῃ ἀφορμὴν ἢ νέα του θεωρία. Ἐκ παραβολῆς τῶν χαρακτήρων τοῦ ἐγκληματίου — ἀνθρώπου πρὸς τοὺς τοῦ ἡθικῶς — παράφρονος (fou moral) ἐσχημάτισε τὴν πεποίθησιν, ὅτι ἔδει νὰ συγχωνεύσῃ τὸν πρῶτον μετὰ τοῦ δευτέρου, καὶ οὕτω πλέον «ὁ ἄγριος ὁ παραπλανηθεὶς ἐν μέσῳ τοῦ ἡμετέρου πολιτισμοῦ» δὲν εἶνε τοιοῦτος ἢ μᾶλλον δὲν εἶνε μόνον τοιοῦτος, ἀλλ' εἶνε «καὶ ἄγριος καὶ ἡθικῶς παράφρων».

Ἐννοεῖται ὅτι οὐδὲ νοῦς πολὺς οὐδ' εἰδικὴ μόρφωσις ἀπκτεῖται ἵνα κατίδῃ τις τὴν ὑπάρχουσαν ἀντίφασιν ἐν τῇ δευτέρᾳ ταύτῃ θεωρίᾳ. Ἄν ὁ ἐγκληματίας εἶνε ἄγριος παραχθεὶς διὰ τοῦ ἀταβισμοῦ δὲν δύναται νὰ ᾖ καὶ παράφρων. Διότι ἡ μὲν πρώτη κατάστασις εἶνε καὶ ὡς τοιαύτη χαρακτηρίζεται καὶ ὑπὸ τοῦ Λομπρόζο κατάστασις τοῦ ὀργανισμοῦ φυσιολογικὴ καίτοι ὑπολειπομένη κατὰ τὴν τελειό-

(1) Ἡ θεωρία τοῦ ἀταβισμοῦ ἐπολεμήθη ἰδίως ὑπὸ τῶν Lacasasgne (ἐν τῷ πρώτῳ συνεδρίῳ τῆς ἐγκληματικῆς ἀνθρωπολογίας), Topinard, Tarde, Manouvrier, Drill, Baer καὶ ἄλλων. (Ἴδε Baer Der verbecher etc. σ. 335).

τητα τῆς καταστάσεως τοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ πεπολιτισμένου ἀνθρώπου. Δι' ὃ καὶ τὰς πλείστας τῶν ἐπὶ τῶν ἐγκληματιῶν παρατηρήσεων του παραβάλλων πρὸς τὰς ἐπὶ τῶν παραφρόνων παρατηρήσεις σημειοῖ τὰς ὑπαρχούσας διαφοράς. Ἄλλ' ἡ ἠθικὴ παραφροσύνη (*folie morale, moral insanity*) εἶνε μία τῶν μορφῶν τῆς φρενοπαθείας, εἶνε παθολογικὴ κατάσταση, εἶνε ἐν ἄλλαις λέξεσι νόσος. Ἀδύνατον, ἐπομένως, εἶνε ἐν τῷ αὐτῷ ὑποκειμένῳ ἀμρότεραι αἱ καταστάσεις αὗται νὰ συνυπάρχωσι.

Δι' ὃ καὶ πολλοὶ τῶν συγγραφέων, καὶ ἐκ τῶν μὴ εἰδικῶν ἔτι, δὲν ἔλειψαν νὰ ἐξάρωσι τὴν τοιαύτην ἀντίφασιν μεταξὺ τῶν ὁποίων σημειῶ τὸν Tarde ὅστις ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ «*La criminalité comparée*» μετὰ πολλῆς λεπτότητος καὶ εὐθύμου εἰρωνείας ὑποδεικνύει ἐν πολλοῖς τὰ παράδοξα, τὰ κενά, τὰς ἀντιφάσεις τῆς θεωρίας τοῦ Λομπρόζο. Ἴδου τί λέγει ὁ Tarde περὶ τῆς συγχωνεύσεως τοῦ ἐκ γενετῆς ἐγκληματίου μετὰ τοῦ ἠθικῶς παράφρονος». «Θὰ εἴπω προσέτι εἰς τὸν Λομπρόζο. Ὑπάρχουσι δύο γνῶμαι τεθειμέναι ἡ μία ἐπὶ τῆς ἄλλης ἐν τῇ τρίτῃ ἐκδόσει τοῦ βιβλίου σας. Ἡ πρώτη, ἡ παλαιά, ἦτο ἡ ἐξομοίωσις τοῦ ἐγκληματίου πρὸς τὸν πρωτογενῆ ἄγριον, τοῦ ἐγκλήματος ἐξηγουμένου διὰ τοῦ ἀταβισμού. Ἀπεκλείετε τότε τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἐξηγήσεως τοῦ ἐγκλήματος διὰ τῆς παραφροσύνης. Ἄλλ' ἔκτοτε ὑπέικων, ὡς λέγετε, εἰς ἰσχυροὺς λόγους ἀπεδέχθητε τὴν τελευταίαν ταύτην ἐξήγησιν χωρὶς ὁμῶς νὰ ἐγκαταλίπητε καὶ τὴν προηγουμένην. Παρουσιάζονται ἐναλλάξ ἐν τῷ ἔργῳ σας καὶ δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν σας ἐνισχύονται ἀμοιβαίως. Ἐν τούτοις δὲν εἶνε ἐν μέρει ἀντιφατικά; Ἡ παραφροσύνη εἶνε καρπὸς τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ ὁποίου ἀκολουθεῖ μέχρι σημείου τινὸς τὰς προόδους· εἶνε σχεδὸν ἄγνωστος εἰς τὰς ἀμαθεῖς τάξεις καὶ ἀκόμη περισσότερο εἰς τοὺς πληθυσμοὺς τῶν κατωτέρων φυλῶν. Ἀνλοπὸν ὁ ἐγκληματίας εἶνε ἄγριος δὲν δύναται νὰ ᾖ παράφρων. Μεταξὺ τῶν δύο τούτων γνῶμῶν δέον νὰ ἐκλέξῃ τις, ἢ ἂν θέλῃ νὰ συμβιβάσῃ ταύτας πρὸς ἀλλήλας ὁμιλῶν περὶ οἷονεὶ παραφροσύνης (διατὶ ὄχι καὶ περὶ ψευδο-αταβισμού;) πρέπει νὰ γνωρίζῃ ὅτι ἐξασθενεῖ καὶ ἀκρωτηριάζει τὴν μίαν διὰ τῆς ἐτέρας».

Εἰς ταῦτα δὲ ἀπαντᾷ ὁ Λομπρόζο ἐν τῷ προλόγῳ τῆς τετάρτης ἐκδόσεως τοῦ ἔργου του, ὡς ἐξῆς :

«Ἄρνεϊσθε, μοι λέγει ὁ Tarde, ὅτι ὑπάρχει ἡ ἐλαχίστη ἀναλογία μεταξὺ τοῦ ἐκ γενετῆς ἐγκληματίου καὶ τοῦ ἠθικῶς παράφρονος, καὶ κατόπιν καταλήγεται νὰ συγχωνεύσῃτε τὸν πρῶτον μὲ τὸν ἠθικῶς παράφρονον. Δὲν ὑπάρχει ἐνταῦθα ἀντίφασις. Ὁ ἠθικῶς παράφρων οὐδὲν ἔχει τὸ κοινὸν μὲ τὸν φρενοπαθεῖ. Δὲν εἶναι ἀσθενὴς (malade) εἶναι εἰς cretin du sens moral.»

Ἄλλ' ἐνῶ ταῦτα λέγει ἐν τῷ προλόγῳ του, ἐνῶ ἀρνεῖται ὅτι ὁ ἠθικῶς παράφρων εἶνε ἀσθενὴς καὶ τοῦτο ἵνα μὴ καὶ ὁ ἐγκληματίας μετὰ τοῦ ὁποίου τὸν συγχωνεύει θεωρηθῇ ἀσθενής, ἐν τούτοις λησμονῶν ταῦτα ἐν τῷ κειμένῳ τοῦ ἔργου του καὶ ἐν τῷ τελικῷ αὐτοῦ συμπεράσματι λέγει : «Αἱ μελέται αἵτινες ἀποτελοῦσι τὸ τρίτον μέρος τοῦ τόμου τούτου συμφωνοῦσι θαυμασίως μὲ ἐκείνας αἵτινες ἀνεπτύχθησαν ἐν τῷ δευτέρῳ, ἵνα μᾶς κάμωσι νὰ ἴδωμεν ἐν τῷ ἐγκληματίᾳ τὸν ἄγριον ἄνθρωπον καὶ συγχρόνως τὸν ἀσθενῆ ἄνθρωπον (l'homme malade).»

Δὲν σταματᾷ ὁμοίως ἐδῶ ἡ ἐξέλιξις τῆς περὶ ἐγκληματίου θεωρίας τοῦ Λομπρόζο. Ὁ ἐγκληματίας δὲν εἶνε μόνον ἄγριος, εἶνε ἄγριος καὶ συγχρόνως ἠθικῶς παράφρων, ἀλλὰ καὶ ἐπιληπτικός¹⁾. «Ἄλλ' ὑπάρχει, λέγει εἰς ἐνωτικὸς σύνδεσμος (un trait d'union) πολὺ μᾶλλον σημαντικός, πολὺ μᾶλλον ἀντιληπτός, καὶ τὸν ὁποῖον δυνάμεθα νὰ μελετήσωμεν ἐπὶ μείζονος κλίμακος ἐν τῷ ἐγκληματίᾳ ὅστις συνενώνει καὶ συγχωνεύει τοὺς ἠθικῶς παράφρονας καὶ τοὺς ἐκ γενετῆς ἐγκληματίας εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν φυσικὴν οἰκογένειαν.» Καὶ παραθέτων τὰς ἐπὶ τῶν ἐπιληπτικῶν παρατηρήσεις του ἀνευρίσκει παρ' αὐτοῖς ὅλους τοὺς ἀνωτέρω ἀνευρεθέντας, δι' ὧν εἶδομεν μεθόδων, χαρακτῆρας τῶν ἐκ γενετῆς ἐγκληματιῶν καὶ συνεπῶς καὶ τῶν ταύτιζομένων τούτοις ἠθικῶς παραφρόνων : τὸ ὑψηλὸν ἀνάστημα, τὸ βαρὺ σῶμα, καὶ συχνάκις τὴν καλὴν θρέψιν, (νέος οὗτος χαρακτήρ !) ἥτις παρατηρεῖται τόσον συχνὰ εἰς τοὺς ἠθικῶς παράφρονας καὶ ἐγκληματίας, ἔτι δὲ τὰς

1) Ὁ Λομπρόζο, ὡς γνωστόν, διδάσκει ὅτι καὶ ὁ μεγαλοφυὴς ἄνθρωπος (l'homme de genie) εἶναι ἐπιληπτικός. Δι' ὃ καὶ εἰρωνευόμενος αὐτὸν ὁ συμπατριώτης του Morselli λέγει ὅτι διὰ τῆς τοιαύτης γενικεύσεως τῆς ἐπιληψίας, θέλομεν καταλήξαι ἐν τέλει νὰ χαρακτηρίσωμεν τὸν ἄνθρωπον ἐν γένει ὡς ζῶον epilepticum ἴδε Näcke. Zeischr für. die gesamt. Strafrechtsw. 14 σ. 345.

ἀσυμμετρίας τοῦ κρανίου καὶ τὸν αὐτὸν φυσιογνωμικὸν τύπον.

Πρὸ τοῦ κυκεῶνος τούτου τῆς συγχύσεως εὐρεθεὶς καὶ ὁ Liszt εὐλόγως εἶπεν, ὡς ἄνωτέρω ἐσημειώσαμεν, ὅτι «ἡ παντελὴς αὕτη ἑλλειψις πάσης ἐπιστημονικῆς σαφηνείας καθιστᾷ πᾶσαν σπουδαίαν συζήτησιν ἀδύνατον».

Διότι ἐνῷ ὁ Λομπρόζο ὑπόσχεται νὰ γνωρίσῃ ἡμῖν τὸν ἐκ γεννητῆς ἐγκληματίαν ἀνευρίσκων τοὺς διακριτικούς αὐτοῦ χαρακτῆρας, οὕτως ὥστε νὰ καταστῇ ἐφικτὴ ἡ διάκρισις αὐτοῦ οὐ μόνον ἀπὸ τοῦ κανονικοῦ ἀνθρώπου, ὡς ὀνομάζει τὸν μὴ ἐγκληματίαν (*homme normal*), ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ παράφρονος ἐγκληματίου (*criminel fou*), διὰ τῆς ἄνωτέρω ρηθείσης συγχωνεύσεως πᾶσα διάκρισις ἀποβαίνει ἀδύνατος, διότι αὕτη παρουσιάζει ἡμῖν ἓνα τραγέλαφον ὅστις εἶνε καὶ ἄγριος ἄνθρωπος ἀλλὰ συγχρόνως καὶ παράφρων καὶ ἐπιληπτικός. Καὶ ὑπεστήριξε μὲν, ὡς εἴρηται, ὁ Λομπρόζο ὅτι ὁ ἠθικῶς παράφρων (*fou moral*) δὲν εἶνε παράφρων, δὲν εἶνε τοῦτέστι φρενοπαθής, ἀλλ' ἀπλῶς ἄνθρωπος ἐστερημένος τοῦ ἠθικοῦ συναισθήματος. Ἀτυχῶς ὁμῶς, εἰς τοῦτο ἔχει πολεμίαν τὴν ἐπιστήμην ἐκείνην τῆς ἐζήτησε τὴν συνδρομὴν ἐγκαταλιπὼν, ὡς εἶδομεν, τὴν ἀφιλόξενον ἀνθρωπολογίαν. Διότι ὑπὸ τῶν ψυχιάτρων διδάσκεται ὅτι ἡ ἀπὸ τοῦ Prietschard τὸ πρῶτον καθορισθεῖσα ἠθικὴ παραφροσύνη (*folie morale, moral insanity*) τῆς ἡ κυριωτέρα ἐκδήλωσις εἶναι ἡ παντελὴς ἑλλειψις τοῦ ἠθικοῦ συναισθήματος (*sens moral*) τοῦτέστι τοῦ συνόλου ἐκείνου τῶν στοιχειωδῶν ἠθικῶν ἰδεῶν καὶ αἰσθημάτων, ἐφ' ὧν ἐδράζεται ὁ σημερινὸς κοινωνικὸς βίος, εἶναι μία τῶν μορφῶν τῆς φρενοπαθείας, συνδεομένη πρὸς ὀργανικὸν ἐλάττωμα τοῦ ἐγκεφάλου καὶ ἐκ τούτου ἀπορρέουσα, ἥτις μάλιστα κατὰ τοὺς πλείστους φρενολόγους (ὡς βεβαιοῖ ὁ Näcke) εἶνε ἀπλοῦν εἶδος τῆς βλακειᾶς (*Schwachsinn*) καὶ οὐχὶ αὐτοτελὴς νόσος. Ἡ ἀπλὴ ἠθικὴ διαστροφή καὶ ἐξαχρείωσις ἡ παρατηρουμένη παρὰ τισι ἀτόμοις οὐδαμῶς εἶνε οὐδὲ δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἠθικὴ παραφροσύνη ἂν μὴ αὕτη ᾗ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐλαττωματικῆς καταστάσεως τοῦ ἐγκεφάλου. Ὁ ἐκ τοιαύτης ἀπλῆς ἠθικῆς διαστροφῆς κακουργῶν εἶνε καὶ λέγεται ἐγκληματίας, τούναντίον δὲ ὁ ἐκ τῆς νοσηρᾶς τοῦ ἐγκεφάλου καταστάσεως φερόμενος πρὸς τὸ ἐγκλημα, δὲν εἶναι ἐγκληματίας εἶνε παράφρων καὶ περὶ τούτου δεόν νὰ μεριμνήσῃ οὐχὶ τὸ ποινικὸν δίκαιον ἀλλ' ἡ ψυχιατρικὴ. (ἶδε

Näcke Zeitschr. für die gesammte Stafrechtsw. 14. σ. 341
Baer. Der Verbrecher etc σ. 380 ἐπομ. Krafft-Ebbing.
Grundzüge der Criminal-psychologie σ. 107 ἐπόμ.).

Πρὸ τοῦ κυκεῶνος τούτου εὐρεθεὶς καὶ ὁ Ἑλλήν ἐγκληματολόγος καὶ ἠναγκασμένος ὢν νὰ ἐκλέξη μεταξὺ ἄγριου ἀνθρώπου καὶ παράφρονος καὶ ἐπιληπτικοῦ, ἐκλινεν ὑπὲρ τοῦ πρώτου, περατῶν τὴν σχετικὴν θεωρίαν του διὰ τῶν ἐξῆς : «ἀπὸ τῆς τοιαύτης ἀπόψεως δέχομαι τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ Λομπρόζο ὅτι ὁ ἐκ γεννητῆς ἐγκληματίας εἶνε ἄγριος παραπλανηθεὶς ἐν μέσῳ τοῦ ἡμετέρου πολιτισμοῦ».

Ἄλλ' ἐνταῦθα, εὐρισκόμενος πρὸ τῶν «προσωπικῶν ἀνθρωπολογικῶν ἐξηγήσεων» τοῦ Ἑλλήνος ἀνθρωπολόγου (ὡς ἀποκαλεῖ ταύτας) δὲν δύναμαι βεβαίως νὰ παρέλθω ταχύτης ἐν σιγῇ. Διότι αὗται ἀνοίγουσι «νέους ὁρίζοντας» εἰς τοὺς ὁπαδοὺς τῆς ἀνθρωπολογικῆς σχολῆς (κατὰ τὴν εἰθισμένην ἐκφρασιν αὐτῶν) καὶ δὲν κεῖται ἴσως μακρὰν ὁ χρόνος καθ' ὃν θὰ ἴδωμεν καὶ αὐτὸν τὸν Λομπρόζο ἀποδεχόμενον ταύτας πρὸς συμπλήρωσιν πάντοτε τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθειμένων τόσοι σαφῶν καὶ συνεπῶν ἐξηγήσεων του. Διότι καὶ τοῦτο εἶνε ἐν τῶν χαρακτηρηστικῶν τοῦ μεγάλου διδασκάλου ὡς ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐδείχθη· ἡ μεγάλη εὐκολία μεθ' ἧς μεταπηδᾷ ἀπὸ τῆς μιᾶς θεωρίας εἰς τὴν ἑτέραν, ἔστω καὶ ἂν αὗται εὐρίσκωνται εἰς τὰ δύο ἀντίθετα ἄκρα, χωρὶς οὐδέποτε νὰ ἀπαρνηθῇ τὴν πρώτην, ἀλλὰ συμπληρῶν καὶ συμβιβάζων τὰ ἀσυμβίβαστα. Ὁ Ἑλλήν ἀνθρωπολόγος ἀποδέχεται, ὡς εἴρηται, ὁλοσχερῶς καὶ ἄνευ ἐπιφυλάξεως τὸ ὑπ' ἀριθ. 1ον πόρισμα τοῦ διδασκάλου ὅτι «ὁ ἐκ γεννητῆς ἐγκληματίας εἶνε ἄγριος παραπλανηθεὶς ἐν μέσῳ τοῦ ἡμετέρου πολιτισμοῦ». Ἀλλὰ διαφωνεῖ ὡς πρὸς τὴν διδομένην εἰς τὸ πόρισμα τοῦτο ἐξήγησιν, ἀποκρούων τὸν ἀταβισμόν διὰ τὸ «λογικῶς ἀπίθανον, ὡς λέγει, τοιχύτης παραδόξου ἀταβαστικῆς ἀναπραγωγῆς τῶν χαρακτηρῶν τοῦ ἀρχεγόνου ἀνθρώπου». Τὴν λογικῶς ἀπίθανον καὶ παράδοξον ἐξήγησιν τοῦ ἀταβισμοῦ, ἀντικαθιστᾷ ἐπομένως διὰ τῆς ἐξῆς τῆς ἡ λογικότης, ἡ πιθανότης, καὶ ἡ θετικότης προσπίπτει ἁμέσως εἰς τοὺς ὀρθολογικοὺς παντὸς μὴ ἐστερημένου τοῦ κοινοῦ νοὸς θνητοῦ.

«Ὁ γράφων, λέγει, ὅστις παραδέχεται τὴν ἐξ ὑπνωτιστικῶν καὶ ἄλλων πειραμάτων νῦν ἀποδεικνυομένην καὶ ὑπὸ βιβλικῶν χωρίων ὑποστηριζομένην μετενσάρκωσιν ἔρχεται εἰς τὴν ἐξῆς ἐξήγησιν(1).

(1) Τὴν πρωτοτυπίαν καὶ λογικότητα τῆς ἐξηγήσεως ταύτης ἐξῆρεν ἤδη

Ὡς οἱ φυσικοὶ ὀργανισμοὶ ἐξελιχθησαν ἀπὸ τῶν στοιχειωδествάτων καὶ ἀπλουστάτων μορφῶν, οὕτω καὶ ὁ πολὺπλοκος ψυχικὸς ὀργανισμὸς τοῦ καθ' ἡμᾶς πεπολιτισμένου ἀνθρώπου εἶνε προῖον βαθμιαίας καὶ βραδείας ἐξελίξεως. Πᾶσα ψυχὴ γεννᾶται ἀπλῆ καὶ ἀμαθής. Ἡ πρόοδος ἐν τῇ νοητικότητι ὡς καὶ ἡ πρόοδος ἐν τῇ ἠθικῇ (αἵτινες δύνανται νὰ μὴ συμβαδίζωσιν) ἐπιτελεῖται διὰ σειρᾶς πολλαπλῶν ἐνσαρκώσεων ἐφ' ὕλικῶν σωμάτων. Τὸ εἶδος ἐκάστης ὑπάρξεως ἤρτηται ἐκ τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐπιτευχθείσης ἐξελίξεως καὶ τῶν ἐκ τῶν ἀπαιτήσεων πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ὑπολειπομένων πρὸς πρόοδον κενῶν προβαλλομένων ἀναγκῶν. (Λ. χ. ὁ ἐκ γενετῆς παράφρων ἢ βλάξ γεννᾶται τοιοῦτος πρὸς ἐξάγνισιν ἀμαρτημάτων διαπραχθέντων ἐκ βαρυτάτων κατὰ χρήσεων ἐν τῇ χρήσει τῆς νοημοσύνης ἐν προηγηθείσῃ ὑπάρξει. Ὁ εἰς ἄκρον πένης ὀφείλει τὴν τοιαύτην κατάστασιν εἰς κατάχρησιν τοῦ πλούτου ἐν τῇ προηγουμένῃ ὑπάρξει κλπ.).

Ἐντεῦθεν ὁ ἐκ γενετῆς ἐγκληματίας ὡς ὁ ἀνθρωποφάγος κλπ. κέκτεται ψυχὴν εὐρισκομένην εἰς τὰ πρῶτα στάδια τῆς ἠθικῆς (ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲ καὶ τῆς διανοητικῆς) ἐξελίξεως αὐτῆς. Ἡ ψυχὴ αὕτη ἐνσαρκουμένη ἐν Εὐρώπῃ, τ. ἔ. μεταξὺ λαῶν πεπολιτισμένων, θέλει ἀποτελέσει ἄτομον ἢ ἐκ τῆς ὁμότητος τοῦ ὁποίου ἐντύπωσις ἔσται μεγίστη ἐνῶ ἐνσαρκουμένη μεταξὺ ἄγρίων λαῶν, παρ' οἷς ἡ ἀνθρωποκτονία, ὁ βιασμός, ἡ κλοπὴ ἀποτελοῦσι συνήθη καὶ φυσιολογικὰ γεγονότα οὐδεμίαν θὰ παρῇγεν ἐξαιρετικὴν ἐντύπωσιν. Ἀπὸ τῆς τοιαύτης ἀπόψεως δέχομαι τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ Λομπρόζο ὅτι ὁ ἐκ γενετῆς ἐγκληματίας εἶνε ἄγριος παραπλανηθεὶς ἐν μέσῳ τοῦ ἡμετέρου πολιτισμοῦ.

Καὶ κατωτέρω : «Κεῖται ἐκτὸς ἀμφιβολίας ὅτι ὑπάρχει σχέσις τις μεταξὺ τῶν ἠθικοδιανοητικῶν χαρακτήρων ἐκάστου σώματος καὶ τῆς σωματικῆς αὐτοῦ διαπλάσεως, ἀλλ' ἡ σχέσις αὕτη διέπεται κατὰ τρόπον ὅλως ἀντίθετον ἐκείνου ὃν διδάσκουσιν οἱ ὑλοδοξοῦντες. Ἐνῶ δηλαδὴ κατ' αὐτοὺς αἱ ὀργανικαὶ ιδιότητες εἰσὶν ἡ παραγωγὸς τῶν ἠθικοδιανοητικῶν χαρακτήρων αἰτία κατὰ τὴν ὀρθοτέραν γνώμην συμβάλει ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον. Ἀλλαις λέξεσιν ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ τῆς διανοητικῆς καὶ ἠθικῆς ἐξελίξεως ἐκάστης ἐνσαρκουμένης ψυχῆς καὶ τῶν ἃς πρόκειται νὰ ὑποστῇ δοκιμασιῶν, διαπλάσσονται καὶ τὰ ὄργανα τοῦ εἰς ὃ ἐνσαρκοῦται σώματος, ἰδίᾳ δ' ὁ ἐγκέφαλος...»

Καὶ κατωτέρω : «αἱ ἐπὶ τοῦ ποινικοῦ δικαίου καὶ αὐτῆς τῆς ἱατρικῆς (!) συνέπειαι τῆς ἀνωτέρω θεωρίας εἰσὶ προφανεῖς. Ἡ διδασκαλία περὶ τοῦ ἐκ

ἐν κριτικῷ ἄρθρῳ τοῦ δημοσιευθέντι ἐν τῷ «Νέῳ Ἀστει» (τῆς 9ης Μαρτίου 1907) ὁ ἀγαπητὸς συνάδελφος κ. Λουκᾶς Νάκος, ὁ καὶ μόνος παρ' ἡμῖν μετὰ πολλοῦ ζήλου ἀσχολούμενος εἰς ἐγκληματολογικὰς μελέτας. Εἰς τοῦτον δ' ἀπήντησεν ὁ συγγραφεὺς τῆς «ἐξελίξεως» ἐν τῷ «Νέῳ Ἀστει» τῆς 4ης Ἀπριλίου 1907 ἐνθυμηθεὶς καὶ πάλιν καὶ ἐμὲ καὶ στρέψας καὶ κατ' ἐμοῦ τοὺς κεραυνούς σου !

γεννετῆς ἐγκληματίου μεθ' ὅλων τῶν λογικῶν αὐτῆς συνεπειῶν, ἡ θεωρία περὶ τῶν ἀσυμμορφώτων εἰς ὠρισμένον κοινωνικὸν περιβάλλον ἐγκληματιῶν, τὸ σύστημα τῆς ἀπροσδιορίστου διαρκείας καταδίκης... πάντα ταῦτα δέον νὰ γίνωσιν ἀποδεκτὰ—καίπερ δι' αἰτιολογιῶν ὅλως διαφόρων—προφανὲς δ' εἶνε ὅτι τοιαύτη τις ἀποδοχὴ θὰ μετέβαλλεν ἄρδην τὴν ἔψιν τῶν συγχρόνων ποινικῶν νομοθεσιῶν».

Καὶ κατωτέρω : «Δέον, ἐν τούτοις νὰ προστεθῇ ἐνταῦθα, ὅτι τὸ φιλοσοφικὸν σύστημα τῆς πνευματιστικῆς φιλοσοφίας δὲν ἐρείδεται ἐπ' αὐθαιρέτων προϋποθέσεων ἀλλ' ἀπορρέει ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς πειραματικῆς μεθόδου, τοῦθ' ὅπερ δὲν δύναται νὰ γεννήσῃ κατάπληξιν, ἐὰν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι αἱ σύγχρονοι ἐπιστημονικαὶ πρόοδοι ἠδυνήθησαν νὰ προσδώσωσιν ἡμῖν τὴν πειραματικὴν ἀπόδειξιν τῆς ἐπιβιώσεως τῆς ψυχῆς μετὰ τὴν ἐκλείψιν τῆς ζωῆς ἀπὸ τοῦ σώματος. Βλ. Gabriel Delanne. L' âme est immortelle; demonstration expérimentale. Πρβ. καὶ τὰ ἀξιοσημείωτα σχετικὰ πορίσματα τῶν κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ 1905—1906 γενομένων ἐν Ἀλγερίᾳ σπουδαίων πειραμάτων τοῦ Γάλλου στρατηγοῦ Noel μετὰ τοῦ Καθηγητοῦ τῆς ἐν Παρισίοις ἱατρικῆς Σχολῆς Charles Richet περὶ ὧν τοσοῦτος ἐγένετο κατ' αὐτὰς λόγος εἰς πλείστας ἐφημερίδας καὶ περιοδικὰ τῆς ἐσπερίας. Βλ. τὰ τελευταῖα τεύχη κλπ...»

Ἐκ τῶν χωρίων τούτων αἱ ἐξῆς, νομίζω τοῦλάχιστον, ὅτι συνάγονται ἐννοιαὶ : Ἀκολουθῶν ὁ συγγραφεὺς τῇ θεωρίᾳ τῆς ἐξελίξεως τοῦ Δάρβιν ἐφαρμόζει ταύτην, ἀλλ' οὐχὶ πλέον ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ ὄργανισμοῦ ἀλλ' ἐπὶ τῶν ψυχῶν. Καὶ διδάσκει ὅτι ἡ μὲν ψυχὴ ὅταν γεννᾶται τὸ πρῶτον (γεννᾶται ἄρα γε ἡ ψυχὴ μετὰ τοῦ σώματος ἢ καὶ ἄνευ αὐτοῦ ; τούτο δὲν ἐξηγεῖται) εἶνε «ἀπλὴ καὶ ἀμαθής». Ἀλλ' ἡ ἠθικὴ καὶ ἡ διανοητικὴ αὐτῆς ἐξελίξις προβαίνει διὰ τῆς μεταβάσεως αὐτῆς ἀπὸ σώματος εἰς σῶμα (διὰ σειρᾶς πολλαπλῶν ἐνσαρκώσεων ἐφ' ὕλικῶν σωμάτων). Καὶ ἡ μὲν ψυχὴ τοῦ πεπολιτισμένου ἀνθρώπου εἶνε τὸ προϊόν τῆς τοιαύτης ἐξελίξεως, τούναντίον δὲ ὁ ἄγριος (ἀνθρωποφάγος) ἔχει ψυχὴν εὐρισκομένην εἰς τὰ πρῶτα στάδια τῆς ἐξελίξεως αὐτῆς. Ἀλλὰ πολλάκις συμβαίνει, φαίνεται, μία τοιαύτη ψυχὴ ἐξερχομένη ἐκ τοῦ σώματος ἀγρίου τινός, νὰ σταματᾷ ἐν ταῖς πεπολιτισμέναις ἡμῶν χώραις, καὶ νὰ εἰσέρχεται εἰς σῶμα ἀτόμου γεννηθέντος μεταξὺ λαῶν πεπολιτισμένων. Τὸ ἄτομον τοῦτο εἶνε ὁ ἐκ γεννετῆς ἐγκληματίας, ὅστις ἐπομένως οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ ἄγριος, ἢ μάλλον μία ψυχὴ ἀγρίου πεπραπληθεῖσα ἐκ τοῦ δρόμου τῆς καὶ ἐνταρκωθεῖσα ἐν μέσῳ τοῦ ἡμετέρου πολιτισμοῦ ! ! !

Οὐδενὸς σχολίου, νομίζω, εἶνε ἀνάγκη ἵνα καταδειχθῇ ἡ πρωτο-

τυπία ἀλλὰ συνάμα καὶ ἡ πιθανότης καὶ ἡ λογικότης τῆς ἐξηγήσεως ταύτης. Ἀρκεῖ νὰ φαντασθῇ τις τὰς ψυχὰς τῶν ἀγρίων ἀναχωρούσας ἀπὸ τῶν χωρῶν ἐν αἷς ἐγεννήθησαν, καταφθανούσας εἰς τὰς χώρας ἡμῶν καὶ εἰσερχομένας εἰς τὰ σώματα Ἰταλῶν ἢ Γάλλων ἢ Ἑλλήνων κλπ. ἵνα ἐννοήσῃ πῶς παράγεται μεταξὺ τῶν πεπολιτισμένων κοινωνιῶν αὐτὸ τὸ τέρας τὸ καλούμενον «ἐκ γενετῆς ἐγκληματίας». Ὑπολείπονται μόνον ἀκόμη λεπτομέρειαι τινὲς τοῦ ταξειδίου τούτου τῶν ἀγρίων ψυχῶν χρήζουσας ἐξηγήσεως ὥς, ἐλπίζομεν, ὅτι θέλει μᾶς ἐξηγήσει ἐπικρῶς ὁ συγγραφεὺς ἐν τῷ δευτέρῳ τόμῳ τοῦ ἔργου του: Ὡς λ. χ. ἂν αἱ ψυχαὶ ἔχῃσι πτέρυγας, ὡς εἰκονίζονται συνήθως, καὶ συνεπῶς ἂν ταξειδεύωσιν ἱπτάμεναι ἢ δι' ἄλλου τινὸς μέσου.

Ἀλλὰ καὶ ἐπ' ἄλλου σημείου διαφωνεῖ, ὡς εἰκός, ὁ Ἕλληνας ἐγκληματολόγος πρὸς τὸν Ἰταλὸν διδάσκαλον. Ὁ Λομπρόζο συνεπῆς κατὰ τοῦτο εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ ἀταβισμού ἤτοι τῆς ὀπισθοδρομήσεως τοῦ φυσικοῦ ὀργανισμού τοῦ ἐγκληματίου, δέχεται ὅτι ἡ πρὸς τὸ ἐγκλημα τάσις συνδέεται πρὸς τὴν ἀνατομικὴν τοῦ ἐγκληματίου διάπλασιν καὶ ἰδίως τὴν τοῦ ἐγκεφάλου καὶ ἀπὸ ταύτης ἀπορρέει, ὅτι εἶνε τὸ προϊόν, τὸ ἀναγκαστὸν ἀποτέλεσμα ταύτης. Ἡ γνώμη, ὅμως, αὕτη ἀδύνατον ἦθελεν εἶσθαι νὰ συμβιβασθῇ πρὸς τὴν θεωρίαν τῶν ἀνσαρκουμένων ἀγρίων ψυχῶν διότι εἶνε θεωρία καθαρῶς ὕλιστικὴ μὴ ἀναγνωρίζουσα τὴν ὑπαρξίν ψυχῆς κεχωρισμένης τοῦ σώματος· ἔπρεπεν, ἐπομένως, νὰ εὑρεθῇ τρόπος δυνάμενος νὰ συμβιβάσῃ τὴν τελευταίαν ταύτην θεωρίαν πρὸς τὴν ἀποδεδεγμένην ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ αὐτῆς ὑπαρξίν τοῦ ἀνατομικοῦ τύπου τοῦ ἐγκληματίου. Καὶ οὗτος εὑρέθη. Ἀντιθέτως δηλ. πρὸς τὴν γνώμην τοῦ Λομπρόζο ὅτι ἐκ τῆς σωματικῆς διαπλάσεως τοῦ ἐγκληματίου ἀπορρέει καὶ ἡ ἠθικο διανοητικὴ, ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς ὑποστηρίζει ὅτι «ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ τῆς διανοητικῆς καὶ ἠθικῆς ἐξελίξεως ἐκάστης ἐνσαρκουμένης ψυχῆς καὶ τῶν αἰσ προέκειται νὰ ὑποστῇ δοκιμασιῶν, διαπλάσσονται καὶ τὰ ὄργανα τοῦ εἰς τὸ ἐνσαρκοῦνται σώματος, ἰδίᾳ δὲ ὁ ἐγκέφαλος». Οὕτω ἔχομεν πλήρη τὴν ἐξήγησιν τῆς ὑπάρξεως ἐν ταῖς πεπολιτισμέναις κοινωνίαις τοῦ ἐγκληματίου ὅστις οὐ μόνον κατὰ τὴν ψυχὴν ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν μορφήν εἶνε «ἄγριος παραπλανηθεὶς» ἐν Εὐρώπῃ. Ἡ ψυχὴ τοῦ ἀγρίου ἢ εἰσδύσασα καὶ ἐμφωλεύσασα ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ διέπλασεν ἀναλόγως καὶ τὸ σῶμά του καὶ τῷ προσέδωκε τὴν τοῦ ἀγρίου

μορφήν ἣν φέρει, καὶ τὰ ὄργανα τὰ ἀναγκαιοῦντα αὐτῷ πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ προορισμοῦ του. *Αν λ. χ. εἶνε φονεὺς, τὰ κατάλληλα ὄργανα πρὸς ἐκτέλεσιν φόνων, ἂν εἶνε κλέπτης, τὰ κατάλληλα ὄργανα πρὸς ἐκτέλεσιν κλοπῶν κλπ.

Τοῦτο δὲ μοι ἀνακαλεῖ ἐνταῦθα εἰς τὴν μνήμην ὅτι καὶ ὁ Λομπρόζο δέχεται ὅτι ἡ σωματικὴ διάπλασις τοῦ ἐγκληματίου ἀνταποκρίνεται εἰς τὸν προορισμόν του, ὡς λ.χ. ὅτι ὁ φονεὺς εἶνε ἰσχυρότερος καὶ ὑψηλότερος διότι ἀπαιτεῖται μία μεγάλη ἀνάπτυξις δυνάμεως πρὸς χρῆσιν τῆς βίας καὶ τῆς ἐπιθέσεως. Εἰς τὸν κλέπτην, τούναντίον, ἡ ἰσχὺς δὲν εἶνε ἀναγκασία, καὶ διὰ τοῦτο οἱ κλέπται εἶναι ἄνθρωποι λεπτοὶ καὶ ἀσθενεῖς. *Αλλ' ὁ Λομπρόζο δὲν ζητεῖ τὸν λόγον τῆς παρατηρήσεώς του ταύτης, ἥτις, ἄλλως τε, καὶ δὲν συνάδει πρὸς τὴν ὑλιστικὴν θεωρίαν του, τῆς ἀπὸ τῆς σωματικῆς διαπλάσεως ἐξαρτήσεως τῆς ἠθικῆς. Κατὰ τὴν θεωρίαν ὁμοῦς τῶν ἐνσαρκουμένων ψυχῶν ἐξηγεῖται τελείως ὁ λόγος. *Ἡ ἐνσαρκουμένη ψυχὴ διαπλάττει τὸ εἰς ὃ ἐνσαρκουῖται σῶμα, ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν αὐτῆς.

Μηδὲ νομίση τις ὅτι ἡ θεωρία αὕτη ἐρεῖδεται ἐπ' αὐθιχρῆτων ὑποθέσεων. Τούναντίον αὕτη, κατὰ τὸν συγγραφέα, ἀποδεικνύεται ἄρ' ἐνὸς μὲν ἐξ ὑπνωτιστικῶν καὶ ἄλλων παραπλησίων πειραμάτων, ἄρ' ἑτέρου δὲ ὑπὸ βιβλικῶν χωρίων (ὑποθέτομεν χωρίων τῆς ἁγίας Γραφῆς). Καὶ τὰ μὲν βιβλικά χωρία, δὲν παραθέτει ὁ συγγραφεὺς, ἐνῶ ἐν πολλοῖς ἄλλοις μέρεσι τοῦ ἔργου του παραπέμπει ἡμᾶς εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον (ἴδε λ.χ. σ. 253 ἐν τέλει τῆς ὑποσημειώσεως 12ης)¹. *Ὅσον ἀφορᾷ ὁμοῦς τὰ πειράματα, παραπέμπει ἡμᾶς εἰς τὰ σχετικὰ περιοδικά.

*Ατυχῶς, μὴ παρκαλουθῶν τὴν πνευματιστικὴν κίνησιν δὲν ἔχω πρόχειρα τὰ περιοδικὰ εἰς ἃ παραπέμπει, ἀλλ', ὡς πιστεύω, πρόκειται περὶ τῶν γνωστῶν τοῖς πᾶσι πειραμάτων τῆς ἀνυψώσεως, καὶ τῶν διαφορῶν ἄλλων κινήσεων τῶν τραπεζῶν, τῶν ἐπίπλων κ.λ.π. ἅτινα πρὸ χρόνων πολλῶν τὸ πρῶτον ἐκτελεσθέντα μέγαν διήγειραν θόρυβον, κατόπιν δὲ λησμονηθέντα ἐπανεληθον τελευταίως καὶ πάλιν

(1) Καὶ ἐν τῷ ἐναρκτηρίῳ λόγῳ του ὑποσημ. 17η παραπέμπει εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον ΚΕ' Εὐαγγέλιον πρὸς ὑποστήριξιν τῆς περὶ καταλογισμοῦ θεωρίας τῶν παρ' αὐτοῦ καλουμένων θετικιστῶν !

ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει¹.

Ἀνέγνωσα δὲ καὶ ἐγὼ τελευταῖον ἐν τῇ «Ἑστίᾳ» ὅτι καὶ ὁ Λομπρόζο πρῆστη εἰς σειρὰν τοιούτων πειραμάτων ἐκτελεσθέντων ὑπὸ τῆς μεσαζούσης (medium) *Εὐσαπίας Παλλαδῖνο* ἐν τινι ξενοδοχείῳ τῆς Νεαπόλεως καθ' ἃ ἔλαβον χώραν τὰ θαυμάσια ἀληθῶς (ὡς τὰ διηγεῖται αὐτὸς οὗτος ὁ Λομπρόζο ἐν τῇ *Lettura*) γεγονότα τῆς ἀνατροπῆς «ἐνὸς πλάτου μὲ ἀλεῦρι» τῆς «μετακινήσεως ἐνὸς ὀγκώδους δουλαπίου εἰς δύο μέτρων ἀπόστασιν» καὶ τὸ θαυμασιώτερον καὶ συγκινητικώτερον ὅλων, τῆς ἐμφανίσεως τῆς μητρὸς τοῦ Λομπρόζο προσφωνησάσης αὐτὸν διὰ τοῦ ἐπιφωνήματος «*Cesar figlio mio*» (Καῖσαρ, υἱέ μου!).

Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν ἐν τῇ «Ἑστίᾳ» ἀναγραφέντων, ἡ τύχη μοι ἔφερεν εἰς χεῖρας καὶ τεύχη τινὰ τοῦ Γαλλικοῦ περιοδικοῦ «*La revue*» ἐν οἷς ὁ Flammariion ἐδημοσίευσεν σειρὰν ἄρθρων περὶ τῶν φαινομένων τούτων ὑπὸ τὸν τίτλον «αἱ ἄγνωστοι φυσικαὶ δυνάμεις». Ἐν αὐτοῖς ὁ διάσημος ἐπιστήμων ἀφηγεῖται ὁμοίως σειρὰν τοιούτων πνευματιστικῶν πειραμάτων ἐν οἷς παρέστη καὶ ἄτινα ἐτελέσθησαν καὶ πάλιν διὰ τοῦ αὐτοῦ medium, τοῦτέστι τῆς *Εὐσαπίας*.

ὑπολείπεται ἤδη ἡμῖν νὰ εὕρωμεν τὴν σχέσιν τῶν θαυμασίων τούτων πειραμάτων πρὸς τὴν θεωρίαν τῆς «μετενσαρκώσεως τῶν ἀγρίων ψυχῶν» ἐν τοῖς ἐγκληματίαις.

Καὶ περὶ μὲν τοῦ Λομπρόζο δὲν γνωρίζω ἂν ἐκ τούτων ἐπείσθη νὰ μεταβάλλῃ καὶ πάλιν τὴν θεωρίαν αὐτοῦ συμφώνως πρὸς τὰ διδάγματα τοῦ πνευματισμοῦ. Καὶ τοῦτο δὲν εἶνε ἀπίθανον νὰ ἴδωμεν.

Ἄλλ' ὁ Flammariion ἐν τοῖς σημειωθεῖσιν ἄρθροις του ἄγεται εἰς τὸ πόρισμα, ὅπερ ἦτο καὶ ὁ τελικὸς σκοπὸς τῆς δημοσιεύσεώς του,

(1) Περὶ τῆς καταπληκτικῆς διαδόσεως τοῦ πνευματισμοῦ ἐν τῇ σημερινῇ ἐποχῇ μᾶς δίδει ἰδέαν ἡ ὑπὸ τοῦ Näcke δημοσιευθεῖσα διατριβὴ ὑπὸ τὸν τίτλον «οἱ κίνδυνοι τοῦ Πνευματισμοῦ» ἐν τῷ *Archiv für Kriminal Anthropologie und Kriminalistik*. τόμος 8ος σ. 108. Ἀναφερόμενος ὁ συγγραφεὺς καὶ εἰς τὰ ἔργα ἄλλων ἐπιστημόνων ὡς τοῦ ἱατροῦ Maak ἐν Ἀμβούργῳ καὶ παριστῶν τοὺς ἀμέσους καὶ ἐμμέσους κινδύνους ἐπὶ τε τῆς πνευματικῆς ὑγιείας καὶ τῆς ἠθικῆς τῶν κοινωνιῶν τοὺς ἀπορρέοντας ἐκ τοῦ πνευματισμοῦ θεωρεῖ ἀναγκαίαν καὶ συμβουλεύει τὴν παρέμβασιν τοῦ Κράτους καὶ ἰδίως τὴν αὐστηρὰν καταδίωξιν τῶν medium.

ὅτι πολλὰ τῶν πειραμάτων τούτων ἀποτελοῦσι πραγματικὰ φυσικὰ φαινόμενα τὴν ὑπαρξίν τῶν ὁποίων δὲν πρέπει ἀνεξετάστως νὰ ἀποκρούωμεν, καίτοι συνάμα βεβαιῶν ὅτι πολλάκις ἐμφιλοχωρεῖ καὶ ὁ δόλος τῶν μεσάζοντων (medium), ὡς τὸν ἐδίδαξε τεσσαρχκονταετής, ὡς λέγει, πείρα ἐπὶ τῶν μεσάζοντων τούτων. Ἰδίᾳ δε περὶ τῆς περιφήμου *Εὐσαπίας* λέγει : « Ὅσον ἀφορᾷ τὴν *Εὐσαπίαν* ἣτις εἶνε τὸ μεσάζον τὸ ἐντελέστερον ἐξετασθὲν ἐνταῦθα δυστυχῶς ὁ δόλος εἶνε ἀναμφίβολος ἐπὶ πλείονων τῆς μιᾶς περιπτώσεων ».

Ἐκθέτων δ' ἐν τέλει τὰς διαφόρους ὑποθέσεις καὶ ἐξηγήσεις τὰς δοθείσας ὑπὸ τῶν διαφύρων ἐπιστημόνων τῶν λαβόντων γνῶσιν τῶν πειραμάτων τούτων καὶ μὴ ἀποκρουόντων ὡς καθαρὰν ἀγυρτίαν ταῦτα, ἐκφράζει τὴν γνώμην ὅτι ταῦτα εἰσὶ τὸ ἀποτέλεσμα φυσικῶν δυνάμεων ἀγνωστων καὶ ἀνερευνήτων ἔτι ἄλλ' ἀποκρούει τὴν μεσολάβησιν πνευμάτων καὶ συνεπῶς καὶ ψυχῶν εἴτε ἡμέρων εἴτε ἀγρίων.

Ὁ συγγραφεὺς ὁμῶς τῆς «ἐξελίξεως» ἀναφέρειται ἰδίᾳ εἰς τὰ πειράματα τὰ γεγόμενα ἐν Ἀλγερίᾳ ὑπὸ τοῦ Γάλλου στρατηγοῦ Noel μετὰ τοῦ Καθηγητοῦ τῆς ἐν Παρισίοις Ἰατρικῆς Σχολῆς Ch. Richet. Κατ' εὐτυχῇ δὲ σύμπτωσιν ὁ Flammarion ἀναφέρει καὶ τὴν ἐπὶ τῶν πειραμάτων τούτων καὶ τῆς ἐξηγήσεως αὐτῶν ἰδίαν τοῦ Richet λέγων τὰ ἑξῆς : « Ὁ Καθηγητὴς Ch. Richet φρονεῖ ὅτι ἡ πνευματιστικὴ ὑπόθεσις πολὺν ἀπέχει τοῦ νὰ θεωρηθῇ ἀποδεδειγμένη, ὅτι τὰ παρατηρηθέντα γεγονότα ἀναφέρονται εἰς ὅλως διάφορον τάξιν αἰτίων εἰσέτι πολὺ δυσχερῶν ἵνα καθορισθῶσι, καὶ ὅτι ἐν τῇ παρούσῃ καταστάσει τῶν γνώσεων ἡμῶν, οὐδὲν ὀριστικὸν συμπέρασμα δυνατόν εἶνε νὰ συναχθῇ ».

Ἐν δὲ τῇ πρὸς τὸν κ. Λ. Νάκον ἀπαντήσῃ του δι' ἧς ὑπερμαχῶν τῆς ἀμφισβητηθείσης θεωρίας του κατεκεραύνωσεν (!) ἀληθῶς τὸν ἀγαπητὸν συνάδελφον ὁ συγγραφεὺς τῆς «μετενσαρκώσεως τῶν ἀγρίων ψυχῶν» ἐπικαλεῖται τὰς παραδόσεις τοῦ Grasset πρὸς κύρωσιν αὐτῆς. Ἀλλ' εὐτυχῶς καὶ τὴν γνώμην τοῦ Grasset ἀνευρίσκομεν ἐν τῇ δημοσιεύσει τοῦ Flammarion.

« Ὁ δόκτωρ Grasset, λέγει, μαθητὴς τοῦ Pierre Jannet δὲν δέχεται ὡς ἀποδεδειγμένους τὰς μετακινήσεις τῶν ἀντικειμένων ἄνευ ἐπαφῆς, οὔτε τὴν ἀνύψωσιν, οὔτε τὰ πλείστα τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων γεγονότων καὶ σκέπτεται ὅτι ὁ καλούμενος «πνευματισμός»

(spiritisme) εἶνε ἀπλοῦν *λατρικὸν ζήτημα* τῆς ἀνθρωπίνης βιολογίας τῆς «φυσιοπαθολογίας τῶν νευρικῶν κέντρων» ἐν τῇ ὁποίᾳ *un célèbre polygone cérébral avec un chef d'orchestre nommé O, joue un rôle automatique des plus curieux.*»

Οὐδεὶς, ἐπομένως, ἐκ τῶν ἐπιστημόνων διὰ τῆς αὐθεντείας τῶν ὁποίων κατέπληξεν ἡμᾶς ὁ Ἑλληὴν πνευματιστὴς ἔφθασε μέχρι τοῦ σημείου νὰ δεχθῇ, ὡς ἐδέχθη αὐτός, ὡς «πειραματικῶς ἀποδεδειγμένην» εἴτε τὴν ὑπαρξίν πνευμάτων, εἴτε τὴν ἐπιβίωσιν τῆς ψυχῆς μετὰ τὴν ἐκλείψιν τῆς ζωῆς ἀπὸ τοῦ σώματος.

Ἀλλὰ καὶ ἂν ἔτι ὑπάρχωσιν ἄλλοι ἐπιστήμονες δεχόμενοι ὡς ἐκ τῶν ὑπνωτιστικῶν πειραμάτων ἀποδεδειγμένην τὴν ὑπαρξίν πνευμάτων καὶ ψυχῶν ἄνευ σώματος ἢ καὶ αὐτὴν ἔτι τὴν μετενσάρκωσιν, οὐδεὶς μέχρι τοῦδε εὐρέθη ἐν τῷ κόσμῳ ἐπιστήμων ἱκανὸς νὰ σχετίσῃ τὰ πειράματα ταῦτα πρὸς τὴν ἐγκληματολογίαν καὶ νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν «διὰ τῆς μετενσαρκώσεως τῶν ἀγρίων ψυχῶν» ἐξηγήσιν τοῦ ἐγκληματίου ἀνθρώπου. Ἡ τιμὴ αὕτη ἀνήκει ἀναμφισβητήτως εἰς τὸν Ἑλληνα ἐγκληματολόγον ἀντανακλῶσα καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα (1).

VI

Ἡ ὀριστικὴ εἰς θάνατον καταδίκη τῆς περὶ ἐγκληματικοῦ τύπου θεωρίας τοῦ Λομπρόζο ἀπηγγέλθη ἐπισήμως ἀπὸ τοῦ 1892 ἔτους, ἐν τῷ τρίτῳ διεθνεῖ συνεδρίῳ τῆς ἐγκληματικῆς ἀνθρωπολογίας τῷ συγκροτηθέντι ἐν Βρυξέλλαις κατὰ μῆνα Αὐγούστου τοῦ ἔτους τούτου, διὰ στόματος ἰδίως τῶν Manouvrier, Houzè, Benedict, Liszt, Tarde κλ.

Ἐν τῷ προηγηθέντι τούτου συνεδρίῳ τῶν Παρισίων τοῦ 1889 ὑπεβλήθη ὑφ' ἐνὸς τῶν τριῶν, ὡς εἴρηται, ἀρχηγῶν τῆς Λομπροζιανῆς Σχολῆς, τοῦ Βαρώνου Garoffalo, πρότασις περὶ ἐκλογῆς ἐπταμελοῦς ἐξ ἀνθρωπολόγων ἐπιτροπῆς ἐπιφορτιζομένης ἵνα ἐνεργήσῃ

(1) Καὶ τὴν δόξαν ταύτην ζηλοτύπως διεκδικεῖ ἐν σελ. 246 ὑποσημ. 5ῃ τῆς «ἐξελίξεώς του» λέγων. «Τοιαύτη ἐρμηνεία ὅλως νέα ἐν τῷ πεδίῳ τῆς ἐγκληματικῆς ἀνθρωπολογίας καὶ κοινωνιολογίας ἀποτελεῖ τὴν πρώτην ἐφαρμογὴν, ἐν ὁρισμένῳ ἐπιστημονικῷ κλάδῳ, τῆς νεωτέρας πνευματικῆς φιλοσοφίας, ἢ τοῦ νεωτέρου ψυχισμοῦ.

σειράν ασυγκριτικῶν παρκτηρήσεων μεταξὺ ἐνὸς ἀριθμοῦ ἑκατὸν ζώντων ἐγκληματιῶν ἐξ ὧν τὸ ἓν τρίτον φονεῖς, τὸ ἓν τρίτον βίαιοι (violents) καὶ τὸ ἕτερον τρίτον κλέπτει, καὶ ἐνὸς ἀριθμοῦ ἐντίμων ἀνθρώπων, τῶν ὁποίων νὰ ᾧσι τελείως γνωστὰ τὰ προηγούμενα ὡς καὶ τὰ τῶν οἰκογενειῶν των»⁽¹⁾. Ἡ πρότασις δ' αὕτη καίτοι πολεμηθεῖσα, ἰδίως ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ Brouardel καὶ τοῦ Καθηγητοῦ Manouvrier ἐγένετο ἀποδεκ-ῆ καὶ ἡ Ἐπιτροπὴ ἀπηρτίσθη ἐκ τῶν Lacassagne, Benedict, Alph. Bertillon, Lombroso, Manouvrier, Magnan, Semal.

Ἄλλ' ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη οὐδέποτε συνῆλθε. Καὶ ὁ ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς Καθηγητὴς Manouvrier, ὅστις, ὡς εἴρηται, καὶ ἐν τῷ συνεδρίῳ τῶν Παρισίων δι' ὑπομνήματός του ἀπέδειξε τὸ ἀνύπαρκτον τοῦ ἐγκληματικοῦ «τύπου» ἐξομοιώσας τὴν ἀναζήτησιν αὐτοῦ πρὸς τὴν τῆς «φιλοσοφικῆς λίθου», δι' ἑτέρου ὑπομνήματός του ἐν τῷ συνεδρίῳ τῶν Βρυξελλῶν, ἐξηγῶν τοὺς λόγους δι' οὓς ἡ Ἐπιτροπὴ δὲν συνῆλθε κατέδειξε τὸ ἐπιστημονικῶς ἀδύνατον ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἄκαρπον καὶ ἄσκοπον ὅλως τῆς ἀνατεθείσης αὐτῇ ἐργασίας.

«Ἄν ἕκαστον τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς, λέγει, ἀπέδιδεν εἰς τὴν ἀποστολὴν αὐτῆς τὴν ὑψηλὴν σημασίαν ἣν ἐφαίνετο ἔχουσα οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ὅτι τὸ ἀναγκαῖον πρὸς συνάντησιν ταξείδιον δὲν θὰ ἦτο

(1) Σημειωτέον ἐνταῦθα ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ Garoffalo, οὐδαμῶς ἐπείσθη ἐκ τῶν ἐρευνῶν τοῦ διδασκάλου περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἐγκληματικοῦ τύπου, ὡς καταφαίνεται οὐ μόνον ἐκ τῆς προτάσεως αὐτοῦ ταύτης, ἀλλ' ἔτι μᾶλλον ἐκ τοῦ ὑπομνήματος αὐτοῦ τοῦ ὑποβληθέντος ἐν τῷ τετάρτῳ συνεδρίῳ τῆς ἐγκληματικῆς ἀνθρωπολογίας ἐν Γενεύῃ (1896) «περὶ τῆς παραδεκτέας κατατάξεως τῶν ἐγκληματιῶν, ἧτις βασιζομένη ἐπὶ φυσικῶν καὶ ἠθικῶν χαρακτηριστῶν θὰ ἡδύνατο νὰ χρησιμοποιηθῇ ἐν τῇ ποινικῇ νομοθεσίᾳ».

Ἴδου τί λέγει ἐν αὐτῷ: «Ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἐκ γενετῆς ἐγκληματιαν γνωστὸν εἶνε ὅτι ὁ Λομπρόζο ἐπειράθη νὰ διαγράψῃ τὸν ἀνατομικὸν καὶ φυσιολογικὸν αὐτοῦ τύπον· καὶ ἐνθυμοῦνται πάντες, ὅτι εἰς τὰ τρία συνέδρια τῆς Ρώμης (1885), τῶν Παρισίων (1889) καὶ τῶν Βρυξελλῶν (1892) ἡ θεωρία αὕτη διὰ μακρῶν συνεζητήθη, ἀλλ' ἡ συνεννόησις δὲν κατέστη δυνατὴ ἐλλείψει παρατηρήσεων μεθοδικῶς καὶ προπόντως ἐξηλεγμένων. Ἡ παρ' ἐμοῦ γενομένη πρότασις ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου εἰς τὸ Συνέδριον τῶν Παρισίων (1889) καίτοι ὁμοφώνως ἀποδεκτὴ γενομένη, δὲν ἔσχεν ἀποτέλεσμα· καὶ εὐρισκόμεθα ἀκόμη πρὸ παρατηρήσεων μεμονωμένων καὶ συνεπῶς πρὸ ἀτομικῶν καὶ συχνάκις συγκρουομένων πορισμάτων.

κώλυμα ἀνυπέρβλητον. Ἀλλὰ νὰ ἐγκταλείψωσιν ἔργα κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἐπείγοντα καὶ σοβαρὰ ἵνα ἀναζητήσωσιν ἐπὶ τῶν ἐγκληματιῶν ὅχι πλέον τὰς περιφήμους ἐξοχὰς (bosses) τῶν φρενολόγων (Gall) ἀλλὰ καὶ «ἀδιάφορον τί» (le n'importe quoi) τὸ ὁποῖον διεδέχθη τὰ ὄργανα τοῦ φόνου καὶ τῆς κλοπῆς, πᾶς τις θὰ συμφωνήσῃ ὅτι ἦτο βαρὺ δι' ἀνθρώπους οὐδαμῶς πεπεισμένους ἐκ τῶν προτέρων ὅτι τοῦτο τὸ «ἀδιάφορον τί» ἤθελε τοῖς παράσχει τὴν ἐξήγησιν τοῦ ἐγκλήματος καὶ πεπεισμένους, τοῦναντίον, τοῦλάχιστον κατὰ τὸ πλεῖστον, ὅτι ἕκαστος φέρει ἐν ἑαυτῷ πᾶν ὅ,τι ἀπαιτεῖται ἵνα καταστῇ ἐγκληματίας.» Καὶ προβαίνων διαγράφει καὶ καθορίζει τὰς ἀπαραιτήτως ἀναγκαίαις προϋποθέσεις ὅπως τοιαύτη ἔρευνα καταστῇ ἀληθῆς ἐπιστημονικὴ ἔρευνα ἀποδεικνύων οὕτω ἐμμέσως τὸ ἀντεπιστημονικὸν καὶ ἀνεπαρκές καὶ τυχαῖον, ὅπως, τῶν ἐρευνῶν τοῦ Λομπρόζο καὶ τῆς Σχολῆς αὐτοῦ. Ἡ κατάρχουσα δ' ἐν τῷ ὑπομνήματι τούτῳ τοῦ ἐξόχου ἐπιστήμονος ιδέα εἶνε ὅτι τὸ ἐγκλημα εἶνε φαινόμενον οὐχὶ φυσιολογικὸν ἀλλὰ κοινωνικὸν καὶ ὅτι ἕκαστος φέρει ἐν ἑαυτῷ ὅ,τι ἀναγκαιοῖ ἵνα καταστῇ ἐγκληματίας ἂν ἐκ νεότητος εὗρεθῇ ὑπὸ τοὺς ὅρους τοῦ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος οἵτινες εἰσὶν ὁ κλῆρος τοῦ πλείστου μέρους τῶν ἐγκληματιῶν.

Ἀφ' ἐτέρου, ὁ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῶν Βρυξελλῶν Καθηγητὴς τῆς ἀνθρωπολογίας Ern. Houzé, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ ὑφηγητοῦ Léo Warnots διὰ σοφοῦ ὑπομνήματός του, οὗτινος καὶ ἀνωτέρω ἐμνήσθην, εἰς νέαν ὑπέβαλεν ἔρευναν τὸ ζήτημα τοῦ ἀνατομικοῦ ἐγκληματικοῦ τύπου σκοπῶν κυρίως νὰ ἀποδείξῃ ὅτι καὶ ἐν τοῖς νέοις ἔργοις τοῦ Λομπρόζο, ἅτινα ἐπηκολούθησαν τὸν «ἐγκληματίαν ἄνθρωπον»¹ «αἱ αὐταὶ ἐπαναλαμβάνονται πλάναι», αἱ καταδειχθεῖσαι ἤδη, ὡς λέγει, πρὸ αὐτοῦ ὑπὸ τῶν Brouardel, Manouvrier, Feré, Topinard, κλπ. καὶ «ἔτι μᾶλλον ἐπιβεβαιωμέναι, χωρὶς νὰ ὑπερασπίζωνται διὰ νέων ὀπλῶν».

Ἀμφότερα τὰ ὑπομνήματα ταῦτα τῆς γενικῆς ἔτυχον ἐπιδοκιμασίας ἐν τῇ ἐπακολουθησάσῃ συζητήσῃ.

Ἀλλ' ἄξιόν ἐστι μνείας εἶνε καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ διασήμεου Καθηγητοῦ

(1) L' anthropologie criminelle et ses récents progrès. 1890. — Nouvelles recherches de psychiatrie et d' anthropologie criminelle 1892.

τῆς ἐν Βιέννῃ ἱατρικῆς Σχολῆς Benedikt δήλωσις ὅτι οὐδέποτε ἀνεγνώρισεν ἐγκληματικὸν τύπον» (Pour ma part : je n' ai jamais reconnu de type criminel)· καθόσον αὕτη ἐπῆλθεν ὡς ἐπίσημος διάψευσις τῆς ὑπὸ τοῦ Λομπρόζο γενομένης ἀναγραφῆς τοῦ ὀνόματός του ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ὁπαδῶν του, ἐν ᾧ, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, συγκατάλεγε καὶ τὸν Liszt !

Τὸ γενικὸν δ' ἐκ τῆς ὅλης τοῦ συνεδρίου τούτου ἐργασίας πόρισμα συνοψίζουσιν, ὡς ἄριστα, οἱ ἐν μιᾷ τῶν συνεδριῶν αὐτοῦ ἀπαγγελλθέντες λόγοι τοῦ F. v. Liszt οἵτινες ἀποτελοῦσι καὶ τὸν ἐπιτάφιον τῆς θεωρίας τοῦ Λομπρόζο καὶ τῆς Σχολῆς αὐτοῦ. «Τὸ εἶπον πρὸ ἐμοῦ, λέγει ὁ Liszt, ἡ σχολὴ τοῦ Λομπρόζο δὲν ζῇ πλέον· ἀπέθανεν ἐκ προώρου θανάτου, ἐν τῇ παιδικῇ ἡλικίᾳ, πρὶν ἢ φθάσῃ εἰς ὠριμότητα. Ἀλλ' ἡ σχολὴ τῆς ἐγκληματικῆς ἀνθρωπολογίας δὲν ἀπέθανε καὶ δὲν θὰ ἀποθάνῃ. Ἡ ἐγκληματικὴ ἀνθρωπολογία ὑπῆρξε πολὺ πρὸ τοῦ Λομπρόζο καὶ θὰ ὑπάρξῃ καὶ μετ' αὐτόν».

Μὲ τοὺς λόγους τούτους τοῦ πεφημισμένου τῆς Γερμανίας ποινολόγου, οὔτινος καθολικὸν καὶ ἀναμφισβήτητον εἶνε σήμερον ἐν τῇ ἐπιστήμῃ τὸ κύρος, κλείω τὴν ἐξ ἀνάγκης ἀτελῇ ταύτην σκιαγραφίαν ἧς ὁ μόνος σκοπὸς ἦτο νὰ προφυλάξω τὸν ἐν Ἑλλάδι νομικὸν κόσμον ἀπὸ πιθανῆς πλάνης ὑποδεικνύων κυρίως αὐτῷ τὰς ἐπιστημονικὰς πηγὰς εἰς ἃς προσφεύγων δύναται ἀσφαλῆ νὰ μορφώτῃ πεποιθήσιν περὶ τῆς σοβαρότητος τῶν θεωριῶν τοῦ Λομπρόζο, τὴν νεκρανάστασιν τῶν ὁποίων ἀνέλαβε νὰ ἐπιχειρήσῃ παρ' ἡμῖν ὁ συγγραφεὺς τῆς «Ἰταλικῆς ἐξελίξεως» ὑπὸ τὸν ψευδῆ τίτλον τοῦ «θετικισμοῦ».

Ἀληθῶς ὁ Λομπρόζο καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ὀλίγοι ἐναπολειφθέντες, ἐν Ἰταλίᾳ ἰδίως, ὁπαδοὶ αὐτοκαλοῦνται «ἡ θετικὴ Σχολὴ τοῦ ποινικοῦ δικαίου» ἀποκλείοντες τοῦ θετικισμοῦ πάντα μὴ ἀκολουθοῦντα τὰ δόγματα αὐτῶν καὶ ἰδίως τὴν περὶ τοῦ ἐγκληματίου θεωρίαν των. Οὕτω λ. χ. ὁ ἕτερος τῶν τριῶν συναρχηγῶν, ὁ Ferri — περὶ τῆς σοβαρότητος τοῦ ὁποίου ἔλαβον ἀφορμὴν νὰ ὁμιλήσω καὶ ἀνωτέρω καὶ οὔτινος εἰδικὴ σκιαγραφία πλουσίας θὰ μᾶς ἀποκαλύψῃ πηγὰς εὐθυμίας — δριμύς ἐπιπίπτει κατὰ δύο τῶν ἐξοχωτέρων μεταξὺ τῶν ἀληθῶν ἐν τῇ ποινικῇ ἐπιστήμῃ ἀντιπροσώπων τοῦ θετικισμοῦ, ἦτοι τοῦ F. v. Liszt καὶ τοῦ ἐφαμίλλου αὐτῷ ἐν Γαλλίᾳ

Καθηγητοῦ Garraud, εἰς οὓς ἀποδίδει ὅτι παραγκωνίζοντες ἐν τοῖς ἔργοις αὐτῶν «τὸν ἄνθρωπον ὅστις διαπράττει τὸ ἔγκλημα καὶ τοὺς φυσικοὺς παράγοντας τοῦ ἐγκλήματος» καὶ ἀνάγοντες τὴν περὶ αὐτῶν ἔρευναν εἰς τὴν «νυσταλέαν καὶ κατὰ συνθήκην πεποιημένην (conventionnelle) ὁμάδα τῶν βοηθητικῶν ἐπιστημῶν σύρονται εἰς τὰς παλαιὰς τροχιάς τῶν νομικῶν συλλογισμῶν» (1).

Ἄλλ' ἂν καὶ πράγματι ἔχωσιν οἱ Λομπροζιανοὶ τὸ δικαίωμα οὕτω νὰ ρητορεύωσιν ἐπ' ὀνόματι τοῦ θετικισμοῦ δύναται πᾶς τις νὰ κρίνῃ ἐκ τῆς ἀνωτέρω περιγραφείσης θετικότητος (!) τῶν δεδομένων ἐφ' ὧν ἐρεῖδουσι τὴν περὶ «ἐγκληματίου ἀνθρώπου» θεωρίαν των.

Ποῦ ἔγκειται ὁ ἀληθὴς θετικισμὸς ἐν τῇ ποινικῇ ἐπιστήμῃ, τίνες οἱ ἀληθεῖς ἀντιπρόσωποι αὐτοῦ, καὶ παρὰ τίνων τελεῖται ἀληθὴς θετική καὶ σοβαρὰ ἐπιστημονικὴ ἐργασία πρὸς ἀναμόρφωσιν τῶν θεμελιωδῶν βάσεων τοῦ ποινικοῦ δικαίου θέλω ἀναπτύξαι εἰς προσεχῇ μου διατριβήν.

(1) Ἴδε «La Sociologie criminelle par Enrico Ferri, Trad. de l' Italien par Léon Terrier. 1905. σ. 25. — Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἀποκλείει τοῦ θετικισμοῦ καὶ τὴν ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ γεννηθεῖσαν, ὡς εἴρηται, τρίτην Σχολήν (La terza Scuola) ἣτις ἀποκρούουσα τὰς περὶ ἐγκληματικῶν τύπου θεωρίας τοῦ Λομπρόζο πρεσβεύει ὅτι τὸ ἔγκλημα εἶνε κατ' ἐξοχὴν τὸ προῖδον τοῦ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος.

